

ДАВОР СЕДЛАРЕВИЋ
ЗЛАТА МАРЈАНОВИЋ
ЉИЉАНА ГАВРИЛОВИЋ
ДУШАН МЕДИН

ЖИВА ЛОКАЛНА ТРАДИЦИЈА

ПРИЛОГ ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И ЕВИДЕНЦИЈИ
ЕЛЕМЕНАТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ
БАШТИНЕ ПАШТРОВИЋА, СТАРОГ ГРАДА
БУДВЕ И КОЛАШИНСКОГ КРАЈА

ПЕТРОВАЦ НА МОРУ – КОЛАШИН
ММХХ

ЖИВА ЛОКАЛНА ТРАДИЦИЈА

Прилог идентификацији и евиденцији елемената
нематеријалне културне баштине Паштровића,
Старог града Будве и колашинског краја

Библиошѐка
Културно наслеђе Паштровића

Уредник библиотеке
Душан Медин

Рецензенти
Проф. др Драгана Радојичић
Етнографски институт САНУ, Београд
Проф. др Драгица Панић Кашански
Академија умјетности Универзитета у Бања Луци
Др Мила Медиговић Стефановић
Београд – Петровац на Мору

Уредник издања
Душан Медин

ДАВОР СЕДЛАРЕВИЋ
ЗЛАТА МАРЈАНОВИЋ
ЉИЉАНА ГАВРИЛОВИЋ
ДУШАН МЕДИН

ЖИВА ЛОКАЛНА ТРАДИЦИЈА

ПРИЛОГ ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И ЕВИДЕНЦИЈИ
ЕЛЕМЕНАТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ
БАШТИНЕ ПАШТРОВИЋА, СТАРОГ ГРАДА
БУДВЕ И КОЛАШИНСКОГ КРАЈА

ПЕТРОВАЦ НА МОРУ – КОЛАШИН
ММХХ

CRNA GORA
MINISTARSTVO KULTURE

Публикација је настала у оквиру пројекта „Идентификација, истраживање и објављивање елемената нематеријалне културне баштине у Паштровићима, Будви и Колашину“, подржаном на Јавном конкурс Министарства културе Црне Горе „Подигнимо завјесу независне културне сцене“ за финансирање пројеката/програма невладиних организација у областима умјетности и културе у 2019. години.

САДРЖАЈ

Прилог идентификацији и евиденцији
елемената нематеријалне културне баштине [7]

Паштровићи [27]

Стари град Будва [35]

Колашински крај [43]

Корисна литература [51]

Resume [57]

Конвенција о заштити нематеријалне
културне баштине (2003) [59]

Convention for the Safeguarding
of the Intangible Cultural Heritage [81]

Из рецензија [103]

О ауторима [107]

ПРИЛОГ ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И ЕВИДЕНЦИЈИ ЕЛЕМЕНАТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

Нематеријална културна баштина (НКБ) представља једну од формално најкасније препознатих категорија баштине, као такву дефинисану тек 2003. године, када је у Паризу, сједишту Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу (УНЕСКО), на 32. сједници од 29. септембра до 17. октобра, Генерална скупштина ове глобалне организације донијела Конвенцију о заштити нематеријалне културне баштине (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage). Међутим, процес препознавања нематеријалне културне баштине, уз пратеће научне и стручне расправе, трајао је од раније.

УНЕСКО Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине (2003)

Конвенција је резултат истрајних настојања стручне јавности да треба спознати, поштовати и славити разноврсност свјетских култура. Такође, и све снажније свијести о потреби заштите преваходно усмено преношене традицијске културе различитих старосједилачких народа (углавном из Трећег свијета), које су се нашле у опасности од нестајања услед убрзаних промјена изазваних процесом глобализације, али и интерпретација које су доносиле бенефите многим, а понајмање члановима заједница чије се насљеђе интерпретира. Касније је примјећено да и у културама Првог и Другог свијета постоје елементи традицијских

култура који су се у неком облику сачували до данас, вриједни биљежења и проучавања, такође све угроженији убрзаним друштвеним промјенама.

Конвенцијом је дефинисана потпуно нова категорија баштине,¹ као тежња очувању најразноврснијих традиција које до доношења овог документа махом нијесу биле препознате ни штићене, али и као основ за успостављање института власника/носилаца (слично заштити ауторских права) над културом или појединим њеним дјеловима.

Како стоји у уводном тексту овог прописа, он је, поред осталог, донешен: позивајући се на постојеће међународне инструменте о људским правима, посебно на Универзалну декларацију о људским правима (1948), Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима из (1966) и Међународни споразум о грађанским и политичким правима (1966); узимајући у обзир важност нематеријалне баштине као покретача културне разноликости и јемства одрживог развоја, како је истакнуто у УНЕСКО Препоруци о заштити традиционалне културе и фолклора (1989), УНЕСКО Општој декларацији о културној разноликости (2001) и Истанбулској декларацији (2002); узимајући у обзир дубоко увријежену међузависност нематеријалне културне баштине и материјалне културне и природне баштине; препознајући да процеси глобализације и друштвене трансформације, уз услове које стварају за обновљени дијалог међу заједницама, такође доводе, као и феномен нетолерантности, до озбиљних опасности губитка вриједности, нестајања и уништења нематеријалне културне баштине, посебно због недостатка извора средстава за заштиту те баштине; знајући да постоји свеопшта воља и заједничка брига

¹ Оно што се данас убраја у ову категорију баштине било је предмет посматрања и биљежења од успостављања етнографије/етнологије/антропологије као дисциплине у XIX вијеку, па чак и прије тога (в. Гавриловић 2011: 221–234).

да се заштити нематеријална културна баштина човјечанства; препознајући да заједнице, посебно старосједилачке заједнице, скупине и, у неким случајевима, појединци играју важну улогу у производњи, заштити, одржавању и поновном стварању нематеријалне културне баштине те тако помажу јачању културне разноликости и људске креативности; примјећујући далекосежни утицај активности УНЕСКО при увођењу нормативних инструмената за заштиту културне баштине, посебно Конвенције за заштиту свјетске културне и природне баштине (1972); примјећујући надаље да засад не постоји никакав обавезујући вишестрани инструмент за заштиту нематеријалне културне баштине; узимајући у обзир да постојеће међународне споразуме, препоруке и резолуције о културној и природној баштини треба дјелотворно обогатити и допунити новим одредбама које се односе на нематеријалну културну баштину; узимајући у обзир потребу да се изгради већа свијест, посебно међу млађим нараштајима, о важности нематеријалне културне баштине и о њеној заштити; узимајући у обзир да би међународна заједница требало, заједно са државама потписницама ове Конвенције, придонијети заштити те баштине у духу сарадње и узајамне помоћи; подсјећајући на програме УНЕСКО који се односе на нематеријалну културну баштину, посебно Проглашење ремек-дјела усмене и нематеријалне баштине човјечанства, те, коначно, узимајући у обзир непроцењиву улогу нематеријалне културне баштине као чиниоца у зближавању људи и осигуравању размјене и разумијевања међу њима.

Треба споменути и то да је Конвенција усмјерена на „интерпретацију насљеђа, његов савремени израз, односно, на савремене манифестације насљеђених традиција, које имају значајну улогу у животу заједнице, њеној свакодневици, али и празничном амбијенту“;² чиме се увезују прошлост и садашњост, те указује на њихову нераздвојивост и каузалност.

² Медар Тања, Пандуревић и Панић Кашански 2017: 29.

Нематеријална културна баштина према УНЕСКО Конвенцији

Конвенција у одредби члана 2. наводи да нематеријалну културну баштину сачињавају вјештине, изведбе, изрази, знања, умијећа, као и инструменти, предмети, рукотворине и културни простори с којима су повезани, које заједнице, групе и у неким случајевима појединци препознају као дио своје традиције и баштине.

У истом члану даље стоји да нематеријалну културну баштину, која се преноси с нараштаја на нараштај, заједнице и групе стално изнова стварају као одговор на окружење, међусобно дјеловање с природом и историјом, а која им пружа осјећај идентитета и континуитета подстичући поштовање културне разноликости и људске креативности.

Из наведеног проистиче да нематеријална културна баштина, да би то била, мора да је у пракси – актуелна, *жива*. Стога, уколико су неки обичај, легенда или вјештина сачувани само у сјећањима или забиљежени у изворима и литератури, а више се не практикују, не могу се сматрати нематеријалном културном баштином. То је важно имати на уму, како би се боље разумио резултат истраживања реализованих према начелима Конвенције, па тако и ових.

У складу с одредбом члана 2. Конвенције, нематеријална културна баштина манифестује се, између осталог, кроз пет широко дефинисаних подручја:

- (а) усмена предаја и изрази, укључујући језик као средство комуникације нематеријалне културне баштине;
- (б) изведбене умјетности;
- (в) обичаји, обреди и свечаности;
- (г) знање и вјештине везани уз природу и свемир, и
- (д) традицијски занати.

Пошто је ријеч о категорији која се изводи и преноси усменим али и невербалним путем, односно посредством понашања и покрета, нематеријална културна баштина у сталном је процесу преношења, а тиме и промјена и развоја. Зато би се, иако са задршком, могло закључити да је донекле подложнија промјенама од материјалног наслеђа.

Национални контекст

У прошлости и садашњости Црне Горе друштвене трансформације испољавале су се некад споријим некад бржим темпом, зависно од ширег историјског и културног контекста. У новије вријеме, нарочито од друге половине XX вијека, промјене су текле знатно брже и динамичније, притиснуте различитим спољашњим и унутрашњим факторима. Тада су новоуспостављене идеологије, процеси модернизације и касније глобализација посредством нових садржаја углавном потискивали у заборав традиције локалног обиљежја, док им је глокализација одјенула сасвим нове и дотад непознате форме. То се односи и на традиције и нематеријалну баштину становништва паштровске, старобудванске и колашинске регије – три територије од којих су двије смјештене у приморском, а једна на сјеверном дијелу Црне Горе, којима ће се ближе бавити ова књига.

Но, прије него што се традицији и баштини датих крајева подробније посветимо, треба подсјетити да је Конвенција, којом је нематеријална културна баштина на глобалном нивоу први пут третирана као посебан феномен и цјелина, у Скупштини Црне Горе ратификована јула 2009. у виду Закона о ратификацији Конвенције о заштити нематеријалне културне баштине („Сл. лист Црне Горе – Међународни уговори“, бр. 003/09 од 31. 07. 2009).

Годину дана касније Законом о заштити културних добара („Сл. лист Црне Горе“, бр. 049/10 од 13. 08. 2010, 040/11 од 08. 08.

2011, 044/17 од 06. 07. 2017. и 018/19 од 22. 03. 2019) држава Црна Гора, такође први пут, законским актом препознала је и понудила комплексан правни оквир за заштиту нематеријалне културне баштине, односно нематеријалних културних добара као валоризованог сегмента баштине.³

Закон дефинише нематеријално културно добро⁴ црпећи значењско упориште у Конвенцији: „нематеријално културно добро је људско умијеће, изражај, вјештина или извођење, као и предмет, рукотворина, инструмент или простор који је са тим повезан, које заједнице, групе и, у појединим случајевима, појединци препознају као дио своје културне баштине“ (члан 17).

С обзиром на то да је, у односу на Конвенцију, овај Закон понудио нешто другачију подјелу и номенклатуру нематеријалних културних добара (члан 17), на овом мјесту ће то бити и приказано:

- (а) језик, говор, усмено предање, усмена књижевност или други усмени израз;
- (б) извођачка умјетност;
- (в) обичај, обред и свечаност;
- (г) знање или вјештина везана за природу и свемир;
- (д) култно и знаменито мјесто, и
- (ђ) традиционални занат и вјештина.

³ Више о систему заштите нематеријалне културне баштине у Црној Гори и изазовима с којима се суочијеће видјети у: Поповић 2016: 72–80; *Starine Crne Gore*, VII (2016); Nikolić 2016: 207–226; Vujović 2018: 491–529; Мартић 2019: 55–72.

⁴ Културно добро, као валоризовани сегмент културне баштине од општег интереса, према члану 2. Закона о заштити културних добара, јесте „свако непокретно, покретно и нематеријално добро за које је, у складу са овим Законом, утврђено да је од трајног историјског, умјетничког, научног, археолошког, архитектонског, антрополошког, техничког или другог друштвеног значаја. Културно добро може бити у државној или приватној својини“.

Од ступања на снагу овог законског прописа до данас с територија којима се бави публикација евидентирана су и заштићена свега два нематеријална културна добра. Оба потичу из Колашина и околине – Традиционалне игре колашинског краја⁵ (2016) и Израда лиснатог сира⁶ (2017). С друге стране, из Паштровића и Старог града Будве, тј. с простора будванске општине, нити један елемент нематеријалне културне баштине засад није проглашен за нематеријално културно добро, упркос томе што свако лице може да поднесе иницијативу за успостављање заштите Управи за заштиту културних добара Црне Горе (члан 19). У сваком случају, пописи елемената нематеријалног наслеђа који слиједе пружају полазну основу за остварење таквих настојања.

*Теоријско-методолошка полазишћа,
изазови и исходишћа*

Приликом истраживања и писања ове књиге аутори су се водили преваходно начелима Конвенције с обзиром на то да је у питању практично једини кровни документ који омогућује да се најразличитије категорије нематеријалних аспеката традиције не само забиљеже, већ и настоје очувати за актуелне и долазеће генерације.⁷

⁵ Рјешење Управе за заштиту културних добара Црне Горе о утврђивању статуса нематеријалног културног добра од локалног значаја добру Традиционалне игре колашинског краја („Сл. лист Црне Горе“, бр. 069/16 од 04. 11. 2016).

⁶ Рјешење Управе за заштиту културних добара Црне Горе о утврђивању статуса нематеријалног културног добра од локалног значаја добру Израда лиснатог сира („Сл. лист Црне Горе“, бр. 086/17 од 20. 12. 2017).

⁷ Разумије се, аутори су у потпуности свјесни несавршености и одређених изазова које Конвенција са собом носи, о чему видјети нпр. у: Hamršak, Pleše i Vukušić (ur.) 2013; Николић 2019: 47–54.

Главни критеријум при селекцији и разврставању елемената односио се на то да елемент мора бити дио традиције, односно да се одржава најмање током неколико генерација – да је и даље у пракси и да представља *живо наслеђе* (*living heritage*). Као резултат тога десило се да су неки локалној заједници добро познати обичаји из прошлости (попут дјеловања друштвених институција као што је нарочито самоуправно тијело које је вјековима постојало у Паштровићима – *банкада*, некадашњих излазака Будвана за Спасовдан на брдо Спас или, пак, опхода покладних машкара који су се спроводили у колашинском крају и дјеловима Приморја), заједно с многим другим феноменима који се данас не практикују – морали бити искључени из овог прегледа, јер су задржани само у колективном сјећању заједнице, изворима и литератури. Могуће је да су неки од њих присутни и у садашњој друштвеној пракси, али не кроз спонтано одржавање, већ у виду ревитализације – новооживљених пракси. Стога се они, иако представљају значајно свједочанство о начину живота у прошлости заједнице, са становишта Конвенције на којој почива овај рад, не могу сматрати нематеријалном културном баштином, па неће ни бити навођени.

Да ли ће се неки од елемената наћи на овом попису или не, директно је зависило такође и од самих носилаца⁸ који их (не) чувају и (не) упражњавају, њихове заинтересованости да о томе казују и да их показују, као и свијести о њиховој важности за свакодневни живот, али и живот и идентитет заједнице којој припадају. Није неуобичајено да локална заједница не препознаје баш сваки елемент нематеријалног наслеђа који практикује, упорос томе што он може да носи одређени потенцијал за очување њеног идентитета.

⁸ „Носилац, односно чувар традиције је појединац, заједница или друга организација која спроводи, одржава и преноси нематеријално културно добро“ – стоји у члану 11. Закона о заштити културних добара.

Још једно правило које се поштовало односило се на укључивање само оних елемената за које казивачи истакну да су од значаја за локалну заједницу, чиме се потврђује, обнавља/репродукује и учвршћује идентитет друштвене групе. У складу с тим, идентификовани су и евидентирани елементи чији су носиоци групе, а не појединци (иако их Конвенција „у неким случајевима“ препознаје). Овакво становиште условљено је, како примарно колективним карактером традиције наведених подручја (али и цијеле Црне Горе), тако и инсистирањем неких појединаца/ки-носилаца/тељки нематеријалне културне баштине на неоткривању личног идентитета. У књизи су зато заступљени елементи чији су носиоци искључиво локална заједница, односно њени колективни сегменти – породице, братства, племена, скупине чланова одређене етничке припадности или конфесије.

Из пописа је са намјером изузет већи број елемената нематеријалне културне баштине који у готово идентичном или незнатно измијењеном облику постоји на знатно широј територији од подручја локалних заједница које рад третира. Због тога нијесу приказани елементи који се у данашњој паштровској, старобудванској и колашинској заједници обиљежавају истовјетно као и у многим другим крајевима (иако су некада можда и постојале видљивије разлике, како на „хоризонталној“ равни – у односу на друге оновремене заједнице, тако и на „вертикалној“ – у истој заједници некада и данас). Мисли се, прије свега, на обичаје из животног циклуса и обреде прелаза (рођење, рођендан, крштење, имендан, полазак у школу, матура, дипломирање, одлазак у војску, вјенчање, запослење, рођење дјетета, одлазак у пензију, смрт, сахрана), потом обичаје из годишњег циклуса – како вјерске празнике (од Божића до Божића, са посебним акцентом на Бадњи дан, Божић, Ускрс и крсну славу, до чијих одржавања се и данас нарочито држи, али без значајнијих различитости у односу на шири простор), тако и оне секуларне који се обиљежавају на исти начин као и у другим мјестима (Нова година, 8. март – Међународни дан

жена, 1. мај – Међународни празник рада, 21. мај – Дан независности, 13. јул – Дан државности...).

Конечно, акценат је био не на општој већ примарно на локално специфичној традицији коју би заједнице, уколико желе, могле да кандидују за упис у национални Регистар нематеријалних културних добара и тиме им обезбиједи заштиту.⁹ Међутим, и неки општеприсутни елементи за које је утврђено да посједују горенаведена својства од виталног значаја за заједницу и идентификацију с њом приказани су у раду, попут свадбе која се у Паштровићима и даље често одржава с мноштвом традицијских сегмената.¹⁰

Изостали су и елементи традиције бирократско-административне природе које осмишљавају, приређују и у „животу“ одржавају јавне (државне и општинске) институције, вјерске заједнице, туристичке организације, невладина удружења и други правни субјекти. Такође и национални и вјерски празници, осим уколико је процијењено да се славе другачије него у осталим крајевима, да су од посебног интереса за локалну заједницу и да су у пракси независно од институционалног утицаја. „Бирократизоване“ манифестације и празници могли би *йосџаџи* нематеријална културна баштина уколико би правна лица престала да их формално обиљежавају, а „народ“ наставио да их спонтано одржава јер у њима проналази одређени значај за сопствену заједницу.

Нијесу побројани ни елементи који се односе на широко распрострањена и општа знања и вјештине у домену градитељства, пољопривреде, привређивања, занатства, медицине и слично,

⁹ Заштита, према Конвенцији (члан 2), подразумијева „мјере чији је циљ осигуравање одрживости нематеријалне културне баштине, укључујући идентификавање, документовање, истраживање, очување, заштиту, промоцију, повећање вриједности, преношење, посебно путем формалног и неформалног образовања, као и ревитализацију различитих облика те баштине“.

¹⁰ Нпр. в: Medin 2016: 476–478.

која данас готово да ни по чему нијесу локално особена и која се неријетко стичу путем формалног и неформалног образовања, иако су некада била територијално специфична и одржавана преношењем кроз заједницу „с кољена на кољено“.

Потребно је напоменути да процес препознавања и селекције елемената који су аутори спровели није био нимало једноставан. Напротив, праћен је мноштвом дилема и недоумица које су ријешили с више или мање успјеха, прије свега, вођени Конвенцијом и искуством из праксе. Називи елемената, с једне стране, утемељени су у специфичностима локалног говора, док су, с друге, кад год је било могуће формулисани на општији начин. Тако, умјесто навођења више различитих предања нпр. о древности и настанку неке цркве и манастир, стоји облик у множини: предања о древности и настанку црква и манастира у Паштровићима.

Поред теренских истраживања, спроведених током првих мјесеци 2020. године, консултовања извора и литературе, ослањали су се и на резултате ранијих теренских истраживања – сопствених и туђих. Међу њима и на прво евидентирање нематеријалне културне баштине на територији Црне Горе, реализовано у оквиру Програма заштите и очувања културних добара 2012. године.¹¹ Тада је, кроз сарадњу Министарства културе Црне Горе (носилац пројекта), Управе за заштиту културних добара (реализатор) и Народног музеја Црне Горе (субјект сарадње), шест стручних тимова, сачињених од укупно 43 сарадника, током новембра 2012. забиљежило 280 елемената нематеријалне културне баштине.¹² Од тога 13 с територије будванске општине¹³ (шест из Паштровића и

¹¹ Детаљније о овом пројекту читати у: Мартић 2019: 55–72.

¹² *Starine Crne Gore*, VII: 111–125.

¹³ 1) Обичаји при градњи куће у племену Маини, 2) Банкада, обичај, 3) Јегоров пут, усмено предање, 4) Култ Свете Тројице, 5) Култ Богородице, заштитнице града Будве, 6) Култ Светог Антуна, 7) Веља маслина у Ивановићима, култно мјесто, 8) Лов на сарделе – усољена сардела, традиционалне вјештине, 9) Петровачка ноћ, традиционална манифеста-

пет из Старог града Будве), девет из Колашина и околине,¹⁴ а међу побројаним елементима биле су и традицијаде.¹⁵

Концејѝ и садржај књиѝ

Почетак књиѝ садржи опсежнији уводни текст, након којег слиједи централни сегмент сачињен од три цјелине с

ција, 10) Фешта од смокава, традиционална манифестација, 11) Руштуле, традиционално јело, 12) Брање, традиционално јело и 13) Будвански традиционални колач – „змај торта“ (*Starine Crne Gore*, VII: 115).

¹⁴ 1) Црногорске игре (старија и новија традиција), 2) Стари напјеви Васојевића, 3) Здравлица – наздрављање приликом свечаности, 4) Тужење – дио посмртног ритуала, 5) Лелекање – мушки облик нарицања за покојником, 6) Ручни рад (вез, ткање, хеклање, плетење, предење, шивење, рад на машини за прећу вуне, рад на натри), 7) Начин прављења колашинског лиснатог сира, 8) Припрема пите од 42 коре и 9) Сакупљање и припрема чајева и мелема од љековитог биља (*Starine Crne Gore*, VII: 117).

¹⁵ Детаљније о гастрономским традицијадама, али се може примијенити и на остале врсте овог феномена, видјети у: Ковачевић 2007: 109–154. На овом мјесту сматрамо потребним истаћи да су се међу пописаним елементима нашли и они који приликом израде пописа већ извјесно вријеме нијесу били у пракси, попут споменуте паштровске *банкаге*, да су навођени елементи традицијада, одржавани свега неколико посљедњих година (нпр. Фешта од смокава у Режевићима, покренута 2008, за коју је организатор Спомен-дом „Режевићи“ планирао да се обиљежава ануално, да би до данас имала свега неколико издања и то с вишегодишњим прекидима) итд., док је заправо највећи број елемената који постоје у пракси – изостављен. Томе су свакако допринијели почетничко неискуство и кратак рок од непуних мјесец дана за обилазак терена и израду првог националног пописа нематеријалне културне баштине. Међутим, додатно стручно усавршавање стручне јавности, заједно с поновним периодичним теренским истраживањима, а потом и ревидирањем и допуном пописа начињеног 2012. били би од драгоцене користи, нарочито имајући у виду интензитет промјена и нестајања нематеријалне културне баштине.

пописима елемената нематеријалне културне баштине заједница: 1) Паштровића (чланови 12 племена, једног старог братства и неколико касније прикључених братстава – сви православне вјероисповјести, националног осјећања српског или црногорског, урбаног и руралног начина живота),¹⁶ 2) Старог града Будве (грађанске породице, углавном римокатоличке и православне вјероисповјести, хрватске, српске или црногорске националне припадности) и 3) шире територије Колашина – града и околних сеоских подручја (православци, понајвише Срби и Црногорци).¹⁷ Материјално и нематеријално насљеђе приморских крајева умногоме је обликовао шири медитерански контекст, излазак на море, поморство, као и готово полумиленијумска управа великих европских земаља Млетачке републике, Француске и Аустрије/Аустроугарске монархије источном јадранском обалом. Колашински крај, као и највећи дио сјеверне регије данашње Црне Горе, дуго је био под османском влашћу, а од Берлинског конгреса 1878. дио је државе књаза Николе. Већ из назива побројаних елемената ове три регије јасно се ишчитава присуство динарских, балканских, медитеранских и оријенталних утицаја, сплетених с традицијама источних и западних царстава и република које су стотинама година господариле овим дијелом свијета. Традиција цијелог Приморја (па тако и Паштровића и Будве), услед наведених историјских околности, није била само усмена, већ је имала снажан вишестољетни континуитет писмености. Стога су готово сва предања, обреди, обичаји и остали елементи традиције члановима локалних заједница познати не само путем усменог преношења, већ и јер је о томе вјекови-ма уназад писано и објављивано (Крсто Ивановић, Антун Којовић,

¹⁶ На територији Паштровића и Будве живе и припадници других конфесија (у првом реду муслиманске) и етничких заједница (албанске, босанске/бошњачке, ромске, недавно и руске).

¹⁷ У Колашину су у мањем броју присутни и муслимани и римокатолици, односно припадници других народа.

Вук Стефановић Караџић, Стефан Митров Љубиша, Вук Врчевић, Паво Микула, Дионисије Миковић и многи други). С друге стране, у Колашину и околини, као и на динарском поднебљу Балкана уопште, ситуација је знатно другачија – доминира традиција преношена оралним путем.

Након побројаних елемената, слиједи списак корисне научне, стручне и друге литературе која детаљније описује и објашњава побројане елементе (као и остале нематеријалне праксе које су некада постојале) ове три локалне заједнице, али и нематеријалне заоставштине Црне Горе. Дат је и резиме на енглеском језику.

У другом дијелу књиге приложен је превод на наш језик текста Конвенције о заштити нематеријалне културне баштине (2003), као и изворник на енглеском, како би читаоци имали прилику да интегрално прочитају овај документ, ближе се с њим упознају, те преиспитају теоријско-методолошке поступке аутора, а, зашто да не, и сами приступе надградњи понуђених база података.

А процес надградње могу и треба да врше управо читаоци књиге, носиоци, чувари и познаваоци наслеђа ових регија, тако што ће у празним пољима испод побројаних елемената наставити да дописују оне за које сматрају да су важни за заједницу из које долазе. Пожељно би било да о томе потом и обавијесте ауторе (адресе е-поште дате су на крају књиге) и стручну јавност, како би пружили допринос истраживачима у настојању да што цјеловитије идентификују и евидентирају нематеријално наслеђе Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја (па и цијеле државе), не би ли макар траг о њиховом постојању остао забиљежен.

На крају

Ваља нагласити да понуђена листа елемената нематеријалне културне заоставштине Паштровића, Старог града Будве и колашинског поднебља, у складу с горереченим, не претендује да

буде финални, заокружени и једини могући попис, што се чита већ из поднаслова књиге. Но, аутори нијесу ни имали намјеру да тако амбициозан подухват остваре, већ, радије, да пружи прилог таквом настојању, како због деликатности саме проблематике која неријетко директно задире у идентитетска и друга интимна питања чланова локалних заједница, тако и због ограничености и краткоће рокова за теренско истраживање, реализовано непосредно пред и током почетне фазе пандемије корона вируса (covid-19) у свијету и код нас. Међутим, не мање значајан разлог огледа се и у теоријској претпоставци аутора да коначан попис елемената нематеријалног наслеђа једног краја заправо готово и да није могуће саставити: јер, док неки елементи ове врсте наслеђа постепено (и трајно) нестају, други су истовремено у процесу настанка. Стога је, увјерени су потписници ових редова, свака евиденција неминовно непотпуна и привремена, унапријед условљена одређеним непрецизностима саме Конвенције, потом ограниченошћу знања и могућности истраживача-аутора да баш *сваки* елемент региструју, али и казивача-носилаца нематеријалних културних пракси да препознају *своје* наслеђе, о њему добровољно казују и демонстрирају га трећим лицем ван контекста у којем се спонтано ствара и изводи.

Упркос томе, аутори чврсто вјерују да је циљ сваке идентификације и евиденције, па тако и ове, превасходно у томе да понуди *јеган* од могућих приступа обради дате тематике у одређеном тренутку, да на поједностављен и прегледан начин представи суштински комплексне културне и друштвене феномене, те да, што је можда и најважније, пружи полазну основу за свако будуће проширење.

Свођење фокуса на локални контекст предодређено је становиштем да су у времену глобализације и разновразних (ре/де) конструисања идентитета, посебно националних али и локалних, препознавање, биљежење, заштита и јачање микро (локалних) особености од кључне важности, посебно за „мале“ заједнице,

народе и нације, попут наших. У том смислу, могло би се казати, овај рад поникао је из уочене потребе за препознавањем, евидентирањем, преиспитивањем, заштитом, очувањем и преношењем локалне нематеријалне културне баштине поменутих регија, њене реконструкције и ревитализације, промоције, презентације и валоризације, цијенећи културне, креативне, социо-економске, научне, туристичке и многе друге аспекте које посједује.

Такође, књига може да буде и подстицај да се на сличан, па и свеобухватнији начин приступи сагледавању (не само нематеријалне) културне баштине и других крајева, па и цијеле Црне Горе.

Конечно, овим истраживачким и издавачким подухватом жели се скренути пажња стручњацима, носиоцима баштине и јавности на витални значај практиковања, његовања и заштите *њиховој*, али и културног блага уопште.

Имајући све то у виду, писци држе да књигу ваља разумјети као пионирски подухват четворо истраживача који долазе из различитих дисциплина и професионалних искустава (етнологија и антропологија, етномузикологија, етнокореологија, археологија) – да идентификују, евидентирају и објаве само дио живућих елемената колективне нематеријалне културне баштине која данас постоји у три локалне заједнице на црногорском Приморју и Сјеверу. Има смисла напоменути и то да су за ове заједнице аутори на више начина професионално и лично везани (нпр. неки од њих одатле и потичу), а свима је заједничка љубав и поштовање према овим крајевима, њиховој баштини и носиоцима – што даје снажан додатни мотив за свако истраживање које на овим територијама спроводе.

Post scriptum

Публикација представља један од резултата рада на полугодишњем пројекту „Идентификација, истраживање и објављивање

елемената нематеријалне културне баштине у Паштровићима, Будви и Колашину“, подржаном на Јавном конкурс Министарства културе Црне Горе „Подигнимо завјесу независне културне сцене“ за финансирање пројеката/програма невладиних организација у областима умјетности и културе у 2019. години, па аутори изражавају захвалност донатору.

Уваженим рецензенткињама, проф. др Драгани Радојичић, проф. др Драгици Панић Кашански и др Мили Медиговић Стефановић, које се и саме дуго већ успјешно баве разним темама у домену нематеријалне културне баштине, хвала на свесрдној подршци и добродошлим коментарима, као и стручним сарадницама и сарадницима на пројекту Игору Попову, Магдалени Попов и Мили Медин. На корисним информацијама захваљујемо мр Луцији Ђурашковић, Слободану Митровићу, др Мишку Рађеновићу, Стеву Давидовићу, Даници Шћепановић, Ивану Грдинићу и Горици Илинчић.

На послијетку (али не и по важности), изрази дубоке благодарности упућују се бројним казивачицама и казивачима из Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја који су ауторе ријечима, пјесмом и покретом, а неријетко и укусима домаћих специјалитета, несебично даривали добронамјерношћу, пажњом и својом нематеријалном културном баштином, богатећи им тиме истраживачко и животно искуство.

Библиографија

Извори

Документација Управе за заштиту културних добара Црне Горе. Закон о заштити културних добара („Сл. лист Црне Горе“, бр. 049/10 од 13. 08. 2010, 040/11 од 08. 08. 2011, 044/17 од 06. 07. 2017. и 018/19 од 22. 03. 2019).

Закон о ратификацији Конвенције о заштити нематеријалне културне баштине („Сл. лист Црне Горе – Међународни уговори“, бр. 003/09 од 31. 07. 2009).

Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине (УНЕСКО, Париз, 2003).

Литература

Vujović, T. 2018. „Nematerijalno kulturno nasljeđe“. *Godišnjak Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore*, 1. Cetinje, 491–529.

Гавриловић, Љ. 2011. „Потрага за особеношћу: изазови и дилеме унутар концепта очувања и репрезентовања нематеријалног културног наслеђа“. *Etnoantropološki problemi*, n. s., 6 (1). Beograd, 221–234.

Ковачевић, И. 2007. „Гастрономске традицијаде“. *Антропологија и етнологија*. Београд: Српски генеалогски центар: Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, 109–154.

Мартић, М. 2019. „Улога државе и музеја у заштити и очувању нематеријалне културне баштине Црне Горе“. У: Марјановић, З., Медин, Д. и Д. Седларевић (ур.) *Зборник радова с Међународне мултидисциплинарне научне конференције по позиву Нематеријална културна баштина Паштровића: Будућности традиције & традиција за будућности: одржане у Режевићима и Пешировцу на Мору 8, 9, 10. и 11. маја 2019. године*. Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“; Будва: ЈУ Музеји и галерије Будве; Београд: Етнографски институт САНУ, 55–72.

Медар Тања, Ј., Пандуревић, Ј. и Д. Панић Кашански. 2017. *Нематеријално културно наслеђе: Теоријски, методолошки и административни аспекти*. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци: Филолошки факултет.

Medin, D. 2016. „О свадби у Раštrovićима“. *Паштровски алманах II: за 2015. годину*. Петровац – Свети Стефан, 465–478.

- Nikolić, M. 2016. „Nematerijalno nasljeđe kao snažan oslonac kulturne identifikacije“. U: Vojvodić, R. i J. Ljumović (ur.) *Crnogorske studije kulture i identiteta: Zbornik*. Cetinje: Fakultet dramskih umjetnosti, 207–226.
- Николић, М. 2019. „Концепт заштите наслеђа и остале(теоријске) апстракције“. У: Марјановић, З., Медин, Д. и Д. Седларевић (ур.) *Зборник радова с Међународне мултидисциплинарне научне конференције по позиву Нематеријална културна баштина Паштровића: Будућности традиције & традиција за будућности: одржане у Режевићима и Пешировцу на Мору 8, 9, 10. и 11. маја 2019. године*. Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“; Будва: ЈУ Музеји и галерије Будве; Београд: Етнографски институт САНУ, 47–54.
- Поповић, Д. 2016. „Нематеријална баштина, континуитет живог наслеђа“. У: Марјановић, З. и Д. Седларевић (ур.) *Етнокамџ Колашин (1–6. август 2015): Зборник радова учесника I*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин, 72–80.
- Starine Crne Gore: Godišnjak Uprave za zaštitu kulturnih dobara*, VII. Cetinje, 2016.
- Hamršak, M., Pleše, I. i A. Vukušić (ur.) 2013. *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

ПАШТРОВИЋИ

УСМЕНА ПРЕДАЈА И ИЗРАЗИ, УКЉУЧУЈУЋИ ЈЕЗИК КАО СРЕДСТВО КОМУНИКАЦИЈЕ НКБ

1. Говор Паштровића
 2. Предања о паштровским привилегијама
 3. Предања о поријеклу паштровских братстава
 4. Предања о древности и настанку цркава и манастира у Паштровићима
 5. Предање о боцуну вина који је стајао поред пута у Режевићима
 6. Предање о поријеклу назива манастира Прасквице
 7. Предање о страдању Паштровића на Голом Врху
 8. Предање о изградњи Светог Стефана
 9. Предање о Кањошу Мацедоновићу
 10. Предање о Скочићевојци
 11. Предање о Стефану Штиљановићу, „последњем паштровском кнезу“
 12. Предање о попу Раду Андравићу „новом Обилићу“
 13. Предање о похари Паштровића од Махмуд-паше Бушатлије
 14. Предање о Јегору Строгановом
 15. Предање о Руђеру Бошковићу и Буљарици
 16. Предања о спасењу морнара на острвима Катич и Св. Неђеља
 17. Предање о страдању сватова у Грабовици када је младожењин ујак спасио невјесту
 18. Традиција „црвене комуне“ у Петровцу на Мору
 19. Традиција антифашизма
-
-

ТРАДИЦИЈСКИ ЗАНАТИ И ВЈЕШТИНЕ

1. Припрема макарула
2. Припрема страца
3. Припрема лозања
4. Припрема паштицаде
5. Припрема кобасица
6. Припрема мушница
7. Припрема пљутнице
8. Припрема попа
9. Припрема заладије
10. Припрема сланих срдела
11. Припрема бакалаја
12. Припрема бродета
13. Припрема брања
14. Припрема боба
15. Припрема жученице
16. Припрема приганица
17. Припрема сирнице
18. Припрема рожаде
19. Припрема па(н)дошпања
20. Припрема руштула
21. Припрема фугаце
22. Припрема кондуњате/кондуњаде
23. Припрема кроканта
24. Припрема ликера од руже
25. Припрема ликера од вишања
26. Припрема вишњака
27. Припрема сока од шипка
28. Сушење смокава
29. Сушење пршута
30. Маслинарство

СТАРИ ГРАД БУДВА

УСМЕНА ПРЕДАЈА И ИЗРАЗИ, УКЉУЧУЈУЋИ ЈЕЗИК КАО СРЕДСТВО КОМУНИКАЦИЈЕ НКБ

1. Говор Старограђана
2. Предања о поријеклу будванских породица
3. Мит о оснивачима града Кадму и Хармонији
4. Предања о настанку Туње
5. Предања о крсташким ратницима који су пролазили
кроз Будву
6. Предања о доласку Госпине иконе у Будву
7. Предања о спасењу шпанског морепловца Могринија
на плажи (Могрен)
8. Предање о казни аустријског војника у цркви
Св. Антуна на Могрену
9. Прича о Госпиној икони с Врата од града која је
опловила око градских зидина пошто је бачена у море
10. Прича о настанку назива Словенска плажа

ТРАДИЦИЈСКИ ЗАНАТИ И ВЈЕШТИНЕ

1. Припрема макарула
2. Припрема штраца
3. Припрема паштицаде
4. Припрема кобасица
5. Припрема мушница
6. Припрема пљумбице
7. Припрема попа
8. Припрема заладије
9. Припрема сланих срдела
10. Припрема бакалаја
11. Припрема бродета
12. Припрема брања
13. Припрема рижота
14. Припрема жученице
15. Припрема торте Змај
16. Припрема пандолета
17. Припрема приганица
18. Припрема сирнице
19. Припрема рожаде
20. Припрема пандешпања
21. Припрема руштула
22. Припрема фугаце
23. Припрема кондуњате
24. Припрема кроканта
25. Припрема ликера од руже
26. Припрема ликера од вишања
27. Припрема вишњака
28. Припрема сока од шипка
29. Сушење смокава

КОЛАШИНСКИ КРАЈ

УСМЕНА ПРЕДАЈА И ИЗРАЗИ, УКЉУЧУЈУЋИ ЈЕЗИК КАО СРЕДСТВО КОМУНИКАЦИЈЕ НКБ

1. Говор становника колашинског краја
2. Предање о Капији жеља у кањону Мртвице
3. Предање о Змајској пећини (јами) на планини Тали
4. Предање о настанку Капетановог језера на Сињавини
5. Предање о настанку назива Биоградске горе
6. Предање о настанку назива Биоградског језера
7. Предање о Краљевом колу на Биоградској гори
8. Предање о настанку Сватовског гробља на планини Бјеласици
9. Предање о називу локалитета Врагодо на Бјеласици
10. Предање о настанку назива Пешића језера на Бјеласици
11. Предање о настанку назива Манитог језера, Вилиних Вода и Војиновца на планини Лукавици
12. Предање о звонима на цркви Светог Димитрија
13. Предање о томе да се бебе повијају због опасности од змија
14. Предање о настанку барутане на Венића брду изнад Колашина
15. Предање о Муклом виру у Сјерогошту (Ѕерогошту)
16. Предање о Савиној стопи у селу Лијешње
17. Предање о Савиној води на Сињавини
18. Вјеровање у заједничког претка Морачана
19. Вјеровање у заједничког претка Ровчана
20. Вјеровање у заједничког претка Васојевића
21. Предање о старом храсту и Маџурском гробљу у селу Бојићи
22. Предање о Козлинама, старом народу у Горњој Морачи

КОРИСНА ЛИТЕРАТУРА

- Бањевић, Б., Перовић, С. и М. Стојовић (прир.) 1971. *Вилина јора: Антологија црногорских лејенди*. Титоград: Графички завод.
- Бојовић, З. 2005. „Прилог познавању спасовских песама у Будви“. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. 70, св. 1/4. Београд, 219–223.
- Бојовић, Ј. (ур.) 1986. *Пејровачка комуна 1920. године – прва комунистичка општина на Јаграну: Зборник радова са научној скупа одржаног 23, 24. и 25. новембра 1984.* Титоград: Историјски институт СР Црне Горе; Титоград: Марксистички центар ЦК СК Црне Горе; Будва: Историјски архив.
- Васиљевић, М. А. 1965. *Народне мелодије Црне Горе*. Београд: Музиколошки институт САН: Научно дело.
- Врчевић, В. 1986. *Тужбалице*. Титоград: Побједа.
- Врчевић, В. С. Р. 1883. *Три главне свечаности: Божић, крсно име и свадба [...] по Боки-Кошорској, Црној Гори и Ерцејовини*. Панчево: Наклада књижаре браће Јовановића.
- Вујовић, Т. 2018. „Nematerijalno kulturno nasljeđe“. *Godišnjak Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore*, I. Cetinje, 491–529.
- Вукмановић, Ј. 1960. *Пашировићи: антропологијско-етнолошка истраживања*. Цетиње: [б. и.].
- Вуčković, Н. 1966. *Iz stare Budve*. Budva: Turistički savez.
- Duletić, V. Đ. 2010. *Budva od mita do stvarnosti: Studija o razvoju budvanskog turizma*. Budva: V. Đ. Duletić.
- Ђурашковић, Л. (ур.) 2000. *Књижевно дјело Стефана Мишрова Љубише: Ново читање: Зборник радова са симпозијума одржаног*

- у Режевићима, Будва 27. и 28. фебруара 1998. године. Будва: Медитеран.
- Ђурашковић, Л. (ур.) 2005. *Стефан Мићров Љубиша у контексту медитеранске културе: Зборник рагова са симпозијума одржаног у Будви 27. и 28. фебруара 2002. године*. Будва: Медитеран.
- Ђурашковић, Л. 2009. „Култови у старој Будви: Пресвета Богородица и Св. Антун Падовански“. У: Влаховић, П. (ур.) *Етнологија прага у Црној Гори: Зборник рагова са научној скупи*. Подгорица: ЦАНУ, 271–279.
- Ђурашковић, Л. (ур.) 2009. *Budva: Grad kralja Kadma*. Budva: Copyright: Patent.
- Ђурашковић, Л. (ур.) 2009. *Budvanska sela: Biseri etno turizma*. Budva: Copyright: Patent.
- Ђурашковић, Л. 2013. „Karakteristike hrišćanskog kulta u Crnoj Gori“. У: Влаховић, П. (ур.) *Etnološke odlike Crne Gore. T. 1. Identitet Crnogoraca i drugih etničkih zajednica u Crnoj Gori*. Podgorica: CANU, 271–379.
- Ђурашковић, Л. (ур.) 2019. *Стефан Мићров Љубиша: Интертекстуална интерпретација: Зборник рагова са симпозијума: 27–28. фебруар 2018. Будва – Режевићи – Пећровац*. Будва: ЈУ Музеји и галерије Будве.
- Зечевић, А. 2016. *Склад речи и ѿона: Компаративистичке студије и олеги*. Вршац: Тули.
- Зечевић, А. М. 2019. *Све ѿстаје ријеч, у ријечи да живи: Прилози о културној историји Паштровића и Будве*. Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“; Београд: Удружење Паштровића и пријатеља Паштровића у Београду „Дробни пијесак“.
- Ивановић, Р. В. и Ј. Милутиновић (ур.) 2001. *Зборник рагова Научни скуп Паштровићи (историја, култура, природа)*. Петровац на Мору: Одбор за скупљање историјске грађе о Паштровићима.
- Jelušić, V. i M. Jelušić. 1996. *Kako je Budva sanjala Mediteran: Istraživanje života grada na osnovu njegovog jelovnika*. Budva: Argonaut.
- Јовановић, М. 2005. *Говор Паштровића*. Подгорица: Универзитет Црне Горе.

- Joksimović, Z. 2015. *Od vode i kamena do priče i pričanja: Po motivima budvanskih legendi*. Budva: AMC Communications.
- Калезић, Д. (ур.) 1996. *Будва*. Београд: Октоих: КИЗ Култура.
- Караџић, В. С. 1841. *Српске народне њесме: Књиџа љрва у којој су различне женске њесме*. Беч: Штампарија Јерменског манастира.
- Караџић, В. С. 1867. *Живоџ и обичаји народа србскоџа*. Беч: Наклада Ане удове В. С. Караџића.
- Караџић, В. С. 1898. *Српске народне њесме: Књиџа V у којој су различне женске њесме*. Београд: Државна штампарија Краљевине Србије.
- Караџић, В. С. 1969. *Црна Гора и Црноџорци*. Београд: Просвета.
- Карин, М. и Д. Седларевић (ур.) 2017. *Еџно-камџ Колашин (1–6. август 2016): Зборник радова учесника II*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин.
- Ковачевић, П. В. 1976. *Пашиџровићи: кулџурно-истџоријски љреџед*. Свети Стефан: Манастир Прасквица.
- Којовић, А. 1996. *Дјела* [прир. З. Бојовић]. Цетиње: Обод.
- Кујовић, Д. 2002. *Кулџурно насљеђе Колашина*. Подгорица: ИТП Унирекс.
- Кијовић, Д. 2008. *Najčešći antroponimi orijentalnog i pseudoorijentalnog porijekla u Crnoj Gori*. Podgorica: Pobjeda: Matica crnogorska.
- Кујовић, Д. 2017. *Од џврџоџ до лиснаџџоџ колашинскоџ сира (еџно-лошки заџис)*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин.
- Куљача, Н. (ур.) 2013. *Манасџир Прасквица*. Будва: Манастир Прасквица: Копирајт д. о. о.
- Kuljača, N. (ur.) 2015. *Budva: Istorija i kultura: Otkrijte nasljeđe budvanske rivijere*. Budva: Turistička organizacija opštine Budva.
- Lipovac Radulović, V. 1997. *Romanizmi u Crnoj Gori: Budva i Paštrovići*. Novi Sad: МВМ-Plus.
- Лукетић, М. и М. Кентера (ур.) 2014. *Пашиџровски алманах I*. Свети Стефан – Петровац.
- Лукетић, М. (ур.) 2016. *Пашиџровски алманах II: за 2015. џодину*. Петровац – Свети Стефан.

- Лукетић, М. (ур.) 2017. *Пашћировски алманах III: за 2016. годину*. Свети Стефан – Петровац.
- Лукетић, М. 1966. *Будва, Св. Сїефан, Пеїровац*. Будва: Туристички савез; Цетиње: Обод.
- Лукетић, М. 1988. *Казивања о їрошлосїи*. Будва: Историјски архив.
- Лукетић, М. 1997. *Туризам у Будви: 1918–1941*. Будва: М. Лукетић.
- Лукетић, М. 2017. *Зайиси и їричања*. Будва: ЈУ Народна библиотека Будве.
- Љубиша, С. М. 1924. *Приїовијесїи црноїорске и їриморске*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Љубиша, С. М. 1988. *Сабрана дјела: Криїичко издање. 3: Бој на Вису. Преводи. Чланци. Говори* [прир. Р. Ротковић]. Титоград: ЦАНУ; Никшић: Универзитетска ријеч; Будва: Историјски архив.
- Марјановић, З. 2002. *Народне їесме Црне Горе їо їонским зайисима и одабраним белешкама Николе Херциїоње*. Подгорица: Институт за музикологију и етномузикологију Црне Горе.
- Марјановић, З. 2011. „Народна музика Боке Которске и Црногорског приморја“ [докторска дисертација]. Београд: [З. Марјановић].
- Марјановић, З. 2016. *Приморју на велико знамење: Одабрани радови о музичкој їтрадицији Боке Коїїорске, Грбља, Будве, Маина, Побора, Брајића, Пашћировића и Сїича (2005–2015)*. Београд: Удружење Паштровића и пријатеља Паштровића у Београду „Дробни пијесак“; Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“.
- Марјановић, Д. и Д. Медин (ур.) 2016. *Зачух вилу у дубраву ће їјесан їоје: Зборник радова о їашћировској и будванској музичкој їтрадицији и сродним їемама*. Београд: Удружење Паштровића и пријатеља Паштровића у Београду „Дробни пијесак“; Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“.
- Марјановић, З. и Д. Седларевић (ур.) 2016. *Еїно-камї Колашин (1–6. авїусї 2015): Зборник радова учесника I*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин.

- Марјановић, З. 2017. „Од почаснице до жуђења у љубави: неке особине паштровског певачког наслеђа“. *Бока: Зборник радова из науке, културе и умјетности*, 37. Херцег Нови, 87–126.
- Марјановић, З., Медин, Д. и Д. Седларевић (ур.) 2019. *Зборник радова с Међународне мултидисциплинарне научне конференције по позову Немањеријална културна баштина Паштровића: Будућност традиције & традиција за будућност: одржане у Режевићима и Пешировцу на Мору 8, 9, 10. и 11. маја 2019. године*. Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“; Будва: ЈУ Музеји и галерије Будве; Београд: Етнографски институт САНУ, 431–459.
- Медиговић Стефановић, М. (ур.) 2012. *Зборник радова Паштровићи (језик и књижевност)*. Београд: Удружење Паштровића и пријатеља Паштровића „Дробни пијесак“.
- Медиговић Стефановић, М. 2014. *Бршљан уз кућу*. Будва: Копирајт д. о. о.
- Медиговић Стефановић, М. 2016. *Невјесћа у свадбеном крују*. Београд: Удружење Паштровића и пријатеља Паштровића у Београду „Дробни пијесак“; Петровац на Мору: Друштво за културни развој „Бауо“.
- Медин, Д. 2019. „Буљарица: културни пејзаж и баштина“. У: Медин, Д. и К. Митровић (ур.) *Манасџир Градишће*. Буљарица: Манастир Градиште, 29–53.
- Медин, Д. и К. Митровић (ур.) *Манасџир Градишће*. Буљарица: Манастир Градиште.
- Миковић, Д. 1998. *Паштровска свадба* [прир. У. Ј. Зеновић]. Подгорица: Културно-просвјетна заједница.
- Миловић, М. Т. 2001. *Библиографија о Паштровићима*. Петровац на Мору: Одбор за сакупљање историјске грађе о Паштровићима.
- Милошевић, Ј. 2000. *Записи народних џесамa из Црне Горе* [прир. З. Марјановић]. Подгорица: Удружење композитора Црне Горе.
- Митровић, К. и Д. Медин (ур.) 2020. *Градишће – манасџир у Паштровићима: Зборник радова с Међународној мултидисциплина-*

- рної научној симпозијума одржаној 4, 5, 6, 12. и 13. новембра 2016. године у Пејировцу на Мору, Буљарици и Београду. Буљарица: Манастир Градиште.
- Накићеновић, С. 1913. *Бока: антропогеографска скица*. Београд: Српска краљевска академија.
- Nikolić, M. 2016. „Nematerijalno nasljeđe kao snažan oslonac kulturne identifikacije“. U: Vojvodić, R. i J. Ljumović (ur.) *Crnogorske studije kulture i identiteta: Zbornik*. Cetinje: Fakultet dramskih umjetnosti, 207–226.
- Пижурица, М. 1981. *Говор околине Колашина*. Титоград: ЦАНУ.
- Поповић, Д. 2016. „Нематеријална баштина, континуитет живог наслеђа“. У: Марјановић, З. и Д. Седларевић (ур.) *Етно-камі Колашин (1–6. август 2015): Зборник радова учесника I*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин, 72–80.
- Радојичић, Д. 2013. „Паштровићи – живот и обичаји“. У: Куљача, Н. (ур.) *Манастир Прасквица*. Будва: Манастир Прасквица: Копирајт д. о. о, 173–183.
- Рађеновић, П. В. 2009. *Паштровски обичаји*. Будва: Арт-Прес.
- Самарџић, Н., Медиговић Стефановић, М., Медин, Д. и З. Марјановић. 2018. *Културна историја Паштровића*. Београд: HeraEdu.
- Седларевић, Д. 2010. *Сјећања Колашинаца из Крушчића: Обичаји, ире и њесме* [дипломски рад]. Кикинда: [Д. Седларевић].
- Седларевић, Д. 2014. *Да ли знамо шта ирамо? (истраживања и проблеми у примјени црногорских иара)* [специјалистички рад]. Кикинда: [Д. Седларевић].
- Седларевић, Д. 2017. *Традиционалне ире колашинској краја: Пути до културној добра: Прича о једној игеји*. Колашин: ЈУ Центар за културу Колашин.
- Starine Crne Gore: Godišnjak Uprave za zaštitu kulturnih dobara*, VII. Cetinje, 2016.
- Стефановић, М. 1995. *Невесја у свадбеном крују*. Подгорица: Октоих.
- Суђић, М. С. 2014. *Суђе и банкде Паштровића од XV до XIX вијека*. Буљарица: Манастир Градиште.

RESUME

Intangible cultural heritage (ICH) represents one of the latest formally recognized categories of the heritage, defined as such in 2003, when in Paris, the headquarters of the Organization of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), on the 32nd session from 29 September to 17 October, General Conference of this global organization adopted Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. However, the process of recognizing intangible cultural heritage, along with attendant scientific and expertise discussions, started earlier.

In accordance with Article 2 of the Convention, intangible cultural heritage manifests, among other, through five widely defined domains:

- (a) oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage;
- (b) performing arts;
- (c) social practices, rituals and festive events;
- (d) knowledge and practices concerning nature and the universe;
- (e) traditional craftsmanship.

Convention defined a whole new heritage category, as an aspiration for the preservation of most various traditions which mostly, until this document was adopted, were not recognized or protected, but also as a foundation for the establishment of the institute for the owner/bearer (similar to a copyright) of culture or certain parts of it.

During the research and while writing the book, authors were primarily guided by the principles of the Convention, considering that

it is practically the singular umbrella document that enables various different categories of intangible aspects of the tradition to be not only recorded but also to strive towards safekeeping for the current and future generations.

Main criteria during the selection and sorting of the elements referred to the fact that element must be a part of the tradition, respectively that is maintained during, at least, several generations – that is still a part of praxis and that it represents *living heritage*.

In accordance to that, publications is a contribution to the identification and recording of the elements of the intangible cultural heritage of Montenegro, especially its three regions: Paštrovići, Budva Old Town and Kolašin Region.

КОНВЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ (2003)

Генерална скупштина Организације уједињених нација за образовање, науку и културу, у даљем тексту UNESCO, која се састала од 29. септембра до 17. октобра 2003. на својој 32. сједници,

позивајући се на постојеће међународне инструменте о људским правима,

посебно на Универзалну декларацију о људским правима из 1948, Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима из 1966, те Међународни споразум о грађанским и политичким правима из 1966,

узимајући у обзир важност нематеријалне баштине као покретача културне разноликости и јемства одрживог развоја, како је истакнуто у Препоруци UNESCO-а о заштити традиционалне културе и фолклора из 1989, у Општој декларацији UNESCO-а о културној разноликости из 2001. и Истанбулској декларацији из 2002,

коју је усвојио трећи Округли сто министара културе.

узимајући у обзир дубоко увријежену међузависност нематеријалне културне баштине и материјалне културне и природне баштине,

препознајући да процеси глобализације и друштвене трансформације, уз услове које стварају за обновљени дијалог међу заједницама, такође доводе, као и феномен нетолерантности, до озбиљних опасности губитка вриједности, нестајања и уништења нематеријалне културне баштине, посебно због недостатка извора средстава за заштиту те баштине,

знајући да постоји свеопшта воља и заједничка брига да се заштити нематеријална културна баштина човјечанства, препознајући да заједнице, посебно старосједилачке заједнице, скупине и, у неким случајевима, појединци играју важну улогу у производњи, заштити,

одржавању и поновном стварању нематеријалне културне баштине те тако помажу јачању културне разноликости и људске креативности,

примјећујући далекосежни утицај активности UNESCO-а при увођењу нормативних инструмената за заштиту културне баштине, посебно Конвенције за заштиту свјетске културне и природне баштине из 1972,

примјећујући надаље да засад не постоји никакав обавезујући вишестрани инструмент за заштиту нематеријалне културне баштине,

узимајући у обзир да постојеће међународне споразуме, препоруке и резолуције о културној и природној баштини треба дјелотворно обогатити и допунити новим одредбама које се односе на нематеријалну културну баштину,

узимајући у обзир потребу да се изгради већа свијест, посебно међу млађим нараштајима, о важности нематеријалне културне баштине и о њеној заштити,

узимајући у обзир да би међународна заједница требала заједно с државама потписницама ове Конвенције придонијети заштити те баштине у духу сарадње и узајамне помоћи,

подсјећајући на програме UNESCO-а који се односе на нематеријалну културну баштину, посебно проглашење ремек-дјела усмене и нематеријалне баштине човјечанства,

узимајући у обзир непроцјењиву улогу нематеријалне културне баштине као чиниоца у зближавању људи и осигуравању размјене и разумијевања међу њима,

усваја ову Конвенцију дана 17. октобра 2003. године.

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Сврха Конвенције

Сврхе ове Конвенције су сљедеће:

(а) заштитити нематеријалну културну баштину;

(б) осигурати поштовање нематеријалне културне баштине заједница, група и појединаца којих се то тиче;

(в) на локалном, националном и међународном нивоу подићи свијест о важности нематеријалне културне баштине, као и о осигуравању узајамног уважавања те баштине;

(г) осигурати међународну сарадњу и помоћ.

Члан 2

Дефиниције

У смислу ове Конвенције,

1. „Нематеријална културна баштина“ значи вјештине, изведбе, изразе, знања, умијећа, као и инструменте, предмете, рукотворине и културне просторе који су повезани с тим, које заједнице, групе и у неким случајевима појединци прихватају као дио своје културне баштине. Ову нематеријалну културну баштину, која се преноси из нараштаја у нараштај, заједнице и групе стално изнова стварају као одговор на своје окружење, своје међусобно дјеловање с природом и својом историјом која им пружа осјећај идентитета и континуитета те тако подстиче поштовање културне разноликости и људске креативности. У сврху ове Конвенције у обзир се узима искључиво она нематеријална културна баштина која је у складу с постојећим међународним инструментима о људским правима, као и потребама узајамног поштовања међу заједницама, групама и појединцима и која је у складу с одрживим развојем.

2. „Нематеријална културна баштина“, како је дефинисана у ставу 1, манифестује се, међу осталим, у сљедећим подручјима:

(а) усмена предаја и изрази, укључујући језик као средство комуникације нематеријалне културне баштине;

(б) изведбене умјетности;

(в) обичаји, обреди и свечаности;

(г) знање и вјештине везани уз природу и свемир;

(д) традицијски занати;

3. „Заштита“ значи мјере чији је циљ осигуравање одрживости нематеријалне културне баштине, укључујући идентификовање, документовање, истраживање, очување, заштиту, промоцију, повећање вриједности, преношење, посебно путем формалног и неформалног образовања, као и ревитализацију различитих облика те баштине.

4. „Државе потписнице“ означава државе за које је ова Конвенција обавезујућа и међу којима је ова Конвенција на снази.

5. Ова се Конвенција примјењује *mutatis mutandi* на територије из члана 33. које постану потписнице ове Конвенције у складу са условима утврђеним у том члану. У тој мјери израз „државе потписнице“ односи се и на те територије.

Члан 3

Однос према другим међународним инструментима

Ниједан навод у овој Конвенцији не може се тумачити као:

(а) нешто што може промијенити статус или умањити разину заштите према Конвенцији о заштити свјетске културне и природне баштине из 1972, својстава свјетске баштине с којима је поједина ставка нематеријалне културне баштине изравно повезана; или

(б) нешто што може утицати на права и обавезе држава потписница које произлазе из било којег међународног инструмента којем су оне потписнице и који се односи на права интелектуалног власништва или на употребу биолошких и еколошких извора.

II. ТИЈЕЛА КОНВЕНЦИЈЕ

Члан 4

Општа скупштина држава потписница

1. Овиме се утемељује Општа скупштина држава потписница, у даљњем тексту „Општа скупштина“. Општа скупштина је врховно тијело ове Конвенције.

2. Општа скупштина састаје се на редовној сједници сваке двије године. Она се може састајати на ванредној сједници ако тако одлучи или на захтјев Међувладиног одбора за заштиту нематеријалне културне баштине или на захтјев најмање једне трећине држава потписница Конвенције.

3. Општа скупштина усваја свој пословник.

Члан 5

Међувладин одбор за заштиту нематеријалне културне баштине

1. Овиме се у оквиру UNESCO-а утемељује Међувладин одбор за заштиту нематеријалне културне баштине, у даљњем тексту „Одбор“. Састоји се од представника 18 држава потписница, које бирају државе потписнице које се састају на Општој скупштини чим ова Конвенција ступи на снагу у складу са чланом 34.

2. Број држава чланица Одбора повећава се на 24 чим број држава потписница које су приступиле Конвенцији досегне 50.

Члан 6

Избор и мандати држава чланица Одбора

1. При избору држава чланица Одбора поштују се начела праведне географске заступљености и ротације.

2. Државе чланице Одбора бирају се на мандат од четири године, а бирају их државе потписнице које су приступиле Конвенцији и које се састају на Општој скупштини.

3. Ипак, мандат половине држава чланица Одбора изабраних при првом избору ограничен је на двије године. Те се државе на првом избору бирају жријебом.

4. Сваке двије године Општа скупштина обнавља избор половине држава чланица Одбора.

5. Она такођер изабира онолико држава чланица Одбора колико је потребно да се попуне слободна мјеста.

6. Држава чланица Одбора не може бити изабрана на два узастопна мандата.

7. Државе чланице Одбора бирају као своје представнике особе које су квалификоване на различитим подручјима нематеријалне културне баштине.

Члан 7 Функције Одбора

Не доводећи у питање остала овлашћења које су му дата овом Конвенцијом, функције Одбора су:

(а) промоција циљева Конвенције те подстицање и праћење њиховог спровођења;

(б) давање упута о најбољим методама рада, као и препорука о мјерама за заштиту нематеријалне културне баштине;

(в) припрема и подношење на одобрење Општој скупштини нацрта плана за коришћење средстава Фонда у складу са чланом 25;

(г) тражење начина повећања својих средстава, те предузимање потребних мјера у том циљу, у складу са чланом 25;

(д) припрема и подношење на одобрење Општој скупштини радних смјерница за спровођење ове Конвенције;

(ђ) преглед, у складу са чланом 29, извјештаја које подносе државе потписнице и израда сажетак тих извјештаја за Општу скупштину;

(е) преглед захтјева које подносе државе потписнице и одлучивање о њима у складу са објективним критеријумима селекције, које ће утврдити Одбор и одобрити Главна скупштина, за сљедеће:

(i) уписивање у пописе и предлоге који се спомињу у чл. 16, 17. и 18;

(ii) пружање међународне помоћи у складу члану 22.

Члан 8

Начин рада Одбора

1. Одбор је одговоран Општој скупштини. Он јој подноси извјештаје о свим својим активностима и одлукама.

2. Одбор усваја свој властити пословник двотрећинском већином гласова својих чланова.

3. Одбор може основати на привременој основи сва *ad hoc* савјетодавна тијела која сматра нужнима за извршење својих задатака.

4. Одбор може на своје састанке позвати било које јавно или приватно тијело, као и приватне особе с доказаном стручношћу на различитим подручјима нематеријалне културне баштине како би их консултовао у вези с одређеним питањима.

Члан 9

Давање овлаштења савјетодавних организација

Одбор предлаже Општој скупштини да овласти невладине организације с општепризнатом стручношћу на подручју нематеријалне културне баштине ради дјеловања у својству савјетника Одбора.

Одбор такођер предлаже Општој скупштини критеријуме и начине за давање тих овлашћења.

Члан 10 Секретаријат

1. Одбору помаже Секретаријат UNESCO-а.
2. Секретаријат припрема документацију Опште скупштине и Одбора, као и нацрт дневног реда својих састанака те осигурава спровођење својих одлука.

III. ЗАШТИТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ

Члан 11 Улога држава потписница

Свака држава потписница:

(а) предузима потребне мјере како би осигурала заштиту нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији;

(б) међу мјерама за заштиту из трећег става члана 2. идентификује и дефинише различите елементе нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији уз учешће заједница, група и релевантних невладиних организација.

Члан 12 Пописи

1. Како би осигурала идентификацију у циљу заштите, свака држава саставља, на начин прилагођен својој властитој ситуацији, један или више пописа нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији. Ти се пописи редовно ажурирају.

2. При подношењу периодичног извјештаја Одбору у складу са чланом 29. свака држава потписница даје одговарајуће податке о тим пописима.

Члан 13 Остале мјере за заштиту

У сврху заштите, развоја и унапређења нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији свака држава потписница настоји:

(а) усвојити општу политику чији је циљ промовисање функције нематеријалне културне баштине у друштву и укључивање заштите те баштине у програме планирања;

(б) одредити или основати једно или више надлежних тијела за заштиту нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији;

(в) унапређивати научне, техничке и умјетничке студије, као и истраживачке методологије у циљу дјелотворне заштите нематеријалне културне баштине, посебно нематеријалне културне баштине којој пријети опасност;

(г) усвојити одговарајуће правне, техничке, административне и финансијске мјере у циљу:

(i) подстицања стварања или јачања институција за обуку у подручју управљања нематеријалном културном баштином и преноса те баштине путем стручних скупова и простора намијењених за представљање или изражавање те баштине;

(ii) осигуравања приступа нематеријалној културној баштини уз истодобно поштовање уобичајених пракси које утичу на приступ одређеним облицима такве баштине;

(iii) утемељења институција за документовање нематеријалне културне баштине и олакшавања приступа тим институцијама.

Члан 14

Образовање, подизање свијести и изградња капацитета

Свака држава потписница настоји помоћу свих прикладних средстава:

(а) осигурати признавање, поштовање и подизање вриједности нематеријалне културне баштине у друштву, посебно путем:

(i) образовних и информативних програма те програма у циљу подизања свијести усмјерених на ширу јавност, посебно младе људе;

(ii) посебних образовних и програма обуке унутар заједница и група на које се ти програми односе;

(iii) активности за изградњу капацитета за заштиту нематеријалне културне баштине, посебно економских и научних истраживања; и

(iv) неформалних начина преношења знања;

(б) информисати јавност о опасностима које пријете тој баштини и о активностима које се обављају у спровођењу ове Конвенције;

(в) унапређивати образовање у сврху заштите природних простора и меморијалних мјеста чије је постојање потребно за изражавање нематеријалне културне баштине.

Члан 15

Учествовање заједница, група и појединаца

У оквиру својих активности заштите нематеријалне културне баштине свака држава потписница настоји осигурати најшире могуће учествовање заједница, група и, у неким случајевима, појединаца који стварају, одржавају и преносе ту баштину те их активно укључује у своје поступке.

IV. ЗАШТИТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

Члан 16

Репрезентативна листа нематеријалне културне баштине човјечанства

1. Како би се осигурала боља прегледност нематеријалне културне баштине и свијест о њеном значењу, као и подстакао дијалог који поштује културну разноликост, Одбор на предлог укључених држава странака утврђује, ажурира и објављује Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства.

2. Одбор саставља и подноси Општој скупштини на одобрење критеријуме за утврђивање, ажурирање и објаву Репрезентативне листе.

Члан 17

Листа нематеријалне културне баштине којој је потребна хитна заштита

1. У циљу предузимања одговарајућих мјера заштите, Одбор утврђује, ажурира и објављује Листу нематеријалне културне баштине којој је потребна хитна заштита те на захтјев државе потписнице такву баштину уписује на Листу.

2. Одбор саставља и подноси Општој скупштини на одобрење критеријуме за утврђивање, ажурирање и објаву ове листе.

3. У случајевима изузетне хитности, чије објективне критеријуме одобрава Општа скупштина на предлог Одбора, Одбор може на Листу из става 1. овог члана уписати одређену ставку баштине у консултацијама с државом потписницом које се то тиче.

Члан 18

Програми, пројекти и активности за заштиту нематеријалне културне баштине

1. На темељу предлога које су поднијеле државе потписнице и у складу с критеријумима које је одредио Одбор, а одобрила Општа скупштина, Одбор периодично обавља селекцију и промоцију оних националних, подручних и регионалних програма, пројеката и активности за заштиту баштине за које сматра да најбоље одражавају начела и циљеве ове Конвенције узимајући у обзир посебне потребе земаља у развоју.

2. У том циљу Одбор прима, разматра и одобрава захтјеве држава потписница за међународну помоћ у сврху припреме таквих предлога.

3. Одбор прати спровођење тих пројеката, програма и активности тако што ће преносити информације о најбољим методама рада користећи средства која ће сам одредити.

V. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И ПОМОЋ

Члан 19

Сарадња

1. У смислу ове Конвенције међународна сарадња укључује, између осталог, размјену информација и искустава, заједничке иницијативе и увођење механизма помоћи државама потписницама у њиховим настојањима да заштите нематеријалну културну баштину.

2. Не доводећи у питање одредбе својих националних закона, као и обичајног права и пракси, државе потписнице признају да је заштита нематеријалне културне баштине од општег интереса за човјечанство те се у том циљу обавезују сарађивати на билатералном, подручном, регионалном и међународном нивоу.

Члан 20

Сврхе међународне помоћи

Међународна се помоћ може пружити у сљедеће сврхе:

- (а) заштита баштине уписане на Листу нематеријалне културне баштине којој је потребна хитна заштита;
- (б) израда пописа у смислу чл. 11. и 12;
- (в) подршка програмима, пројектима и активностима које се обављају на националном, подручном и регионалном нивоу, с циљем заштите нематеријалне културне баштине;
- (г) друге сврхе које Одбор сматра нужнима.

Члан 21

Облици међународне помоћи

Помоћ коју Одбор пружа држави потписници регулише се оперативним смјерницама, које се израђују у складу са чланом 7. и споразумом из члана 24, а може попримити сљедеће облике:

- (а) студије о различитим аспектима заштите;
- (б) стављање на располагање стручњака и практичара;
- (в) обука свих потребних кадрова;
- (г) разрада постављања норми и друге мјере;
- (д) стварање инфраструктура и управљање њима;
- (ђ) опремање опремом и пренос *know-how-a*;
- (е) други облици финансијске и техничке помоћи, укључујући, у одговарајућим околностима, одобравање кредита уз ниске камате те давање донација.

Члан 22

Услови пружања међународне помоћи

1. Одбор утврђује процедуру за преглед захтјева за међународну помоћ и спецификује који се подаци укључују у захтјев,

попут мјера које се предвиђају и интервенција које се траже заједно с процјеном њиховог трошка.

2. У хитним случајевима Одбор разматра захтјеве за помоћ као приоритетно питање.

3. У циљу доношења одлуке Одбор обавља анализе и консултације које сматра потребнима.

Члан 23

Захтјев за међународну помоћ

1. Свака држава потписница може Одбору доставити захтјев за међународну помоћ за заштиту нематеријалне културне баштине која је присутна на њеној територији.

2. Такав захтјев могу такође поднијети двије или више држава странака заједно.

3. У захтјеву се наводе подаци прописани у ставу 1. члана 22. заједно с потребном документацијом.

Члан 24

Улога држава потписница које су корисници помоћи

1. У складу с одредбама ове Конвенције међународна помоћ која се пружа регулише се споразумом између државе потписнице која је корисник помоћи и Одбора.

2. Опште је правило да држава потписница која је корисник помоћи учествује у границама својих средстава у трошковима заштитних мјера за које се међународна помоћ пружа.

3. Држава потписница која је корисник помоћи подноси Одбору извјештај о коришћењу помоћи коју је добила за заштиту нематеријалне културне баштине.

VI. ФОНД ЗА НЕМАТЕРИЈАЛНУ КУЛТУРНУ БАШТИНУ

Члан 25

Природа фонда и његова средства

1. Овиме се утемељује „Фонд за заштиту нематеријалне културне баштине“, у даљем тексту „Фонд“.

2. Фонд се састоји од финансијских средстава повјерених на управљање, а која се утврђује у складу с финансијским прописима UNESCO-а.

3. Средства Фонда састоје се од:

(а) доприноса које уплаћују државе потписнице;

(б) финансијских средстава која је у ову сврху издвојила Општа скупштина UNESCO-а;

(в) доприноса, дарова, опоручних записа који могу бити од стране:

(i) других држава;

(ii) организација и програма из састава Уједињених нација, посебно Развојног програма Уједињених нација, као и других међународних организација;

(iii) јавних или приватних тијела или појединаца;

(г) доспјелих камата на средства Фонда;

(д) финансијских средстава прикупљених путем сабирних акција или прихода од манифестација организованих за прикупљање средстава у корист Фонда;

(ђ) свих других средстава одобрених прописима Фонда које саставља Одбор.

4. О употреби средстава од стране Одбора одлучује се на темељу смјерница које је прописала Општа скупштина.

5. Одбор може прихватити доприносе и друге облике помоћи за опште и посебне сврхе које се односе на одређене пројекте, под условом да је Одбор одобрио те пројекте.

6. У односу на доприносе који се уплаћују у Фонд не могу се поставити никакви политички, економски или други услови који нису у складу с циљевима ове Конвенције.

Члан 26 Доприноси које државе потписнице уплаћују у Фонд

1. Не доводећи у питање могуће допунске добровољне доприносе, државе потписнице ове Конвенције обавезују се уплаћивати у Фонд најмање сваке двије године допринос чији износ утврђује Општа скупштина у облику јединственог постотка који ће се примјењивати на све државе. Ова се одлука Опште скупштине доноси већином гласова присутних држава потписница које се нису изјасниле у смислу става 2. овога члана. Ни у ком случају допринос одређене државе потписнице не може бити већи од 1% њеног доприноса редовном прорачуну UNESCO-а.

2. Ипак, свака се држава из члана 32. или члана 33. ове Конвенције може у тренутку полагања својих исправа о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступу изјаснити да је не обавезују одредбе става 1. овога члана.

3. Држава потписница ове Конвенције која је дала изјаву из става 2. овога члана настојат ће повући речену изјаву и тим путем обавијести упућене главном директору UNESCO-а. Ипак, повлачење изјаве не производи учинак у односу на допринос који је та држава дужна уплатити до датума отварања сљедеће сједнице Опште скупштине.

4. Како би Одбор могао успјешно планирати своје пословање, доприноси држава потписница ове Конвенције које су дале изјаву из става 2. овог члана уплаћују се редовно, најмање сваке двије године и њихов износ треба бити што је могуће ближи износу доприноса који би биле дужне платити да су се обавезале на одредбе става 1. овога члана.

5. Свака држава потписница ове Конвенције која касни с плаћањем свога обавезног или добровољног доприноса за текућу годину као и за календарску годину која јој непосредно претходи није подобна за члана Одбора; ова се одредба не примјењује на први избор. Мандат сваке такве државе која је већ члан Одбора престаје у тренутку избора утврђених чланом 6. ове Конвенције.

Члан 27

Добровољни допунски доприноси Фонду

Државе потписнице које желе дати добровољне доприносе као додатак на доприносе предвиђене чланом 26. обавјештавају Одбор у што краћем року како би он у складу с тим могао планирати своје пословање.

Члан 28

Међународне кампање за прикупљање финансијских средстава

Ако је то могуће, државе потписнице подупиру међународне кампање прикупљања финансијских средстава организованих у корист Фонда под покровитељством UNESCO-а.

VII. ИЗВЈЕШТАЈИ

Члан 29

Извјештаји које подносе државе потписнице

Државе потписнице подносе Одбору извјештаје, у форми и у року који одређује Одбор, о законодавним, регулаторним и другим мјерама предузетим у сврху спровођења ове Конвенције.

Члан 30

Извјештаји које подноси Одбор

1. На темељу својих активности и извјештаја држава потписница из члана 29. Одбор доставља извјештаје Општој скупштини за сваку од њених сједница.

2. Извјештаји се износе пред Општом скупштином UNESCO-а.

VIII. ПРЕЛАЗНА ОДРЕДБА

Члан 31

Однос према проглашењу ремек-дјела усмене и нематеријалне културне баштине човјечанства

1. Одбор укључује у Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства предлоге који су проглашени ремек-дјелима усмене и нематеријалне културне баштине човјечанства прије ступања на снагу ове Конвенције.

2. Укључење тих предлога у Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства ни у ком случају не прејудуцира критеријуме за будуће уносе на листу, а које утврђује Одбор у складу са ставом 2. члана 16.

Након ступања на снагу ове Конвенције неће бити никаквих даљњих проглашења.

IX. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 32

Ратификација, прихватање или одобрење

1. Ова Конвенција подлијеже ратификацији, прихватању или одобрењу држава чланица UNESCO-а у складу с њиховим уставним процедурама.

2. Исправе о ратификацији, прихватању и одобрењу полажу се код главног директора UNESCO-а.

Члан 33

Приступање

1. Ова је Конвенција отворена за приступање свим државама које нијесу чланице UNESCO-а, а које Општа скупштина UNESCO-а позове да јој приступе.

2. Ова је Конвенција такођер отворена за приступање територија које уживају потпуну унутрашњу самоуправу коју као такву признају Уједињене нације, али које нијесу постигле потпуну независност у складу с Резолуцијом Опште скупштине 1514 (XV) и које су надлежне за питања која уређује ова Конвенција, укључујући надлежност за склапање уговора о тим питањима.

3. Исправа о приступу полаже се код главног директора UNESCO-а.

Члан 34

Ступање на снагу

Ова Конвенција ступа на снагу три мјесеца након датума полагања тридесете исправе о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању, али само у односу на оне државе које су похраниле своје исправе о ратификацији, прихватању, одобрењу

или приступању на тај датум или прије тог датума. Она ступа на снагу у односу на сваку другу државу потписницу три мјесеца након похрањивања њене исправе о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању.

Члан 35 Савезни или неунитарни уставни системи

Сљедеће се одредбе примјењују на државе потписнице које имају савезни или неунитарни уставни систем:

(а) с обзиром на одредбе ове Конвенције, чије спровођење спада под правну јурисдикцију савезне или средишње законодавне власти, обавезе савезне или средишње власти су исте као и за оне државе потписнице које нијесу савезне државе;

(б) с обзиром на одредбе ове Конвенције, чије спровођење спада под правну јурисдикцију појединих уставотворних држава, покрајина или кантона које уставни систем федерације не обавезују на доношење законодавних мјера, савезна власт обавјештава надлежна тијела тих покрајина или кантона о наведеним одредбама уз своју препоруку о њиховом усвајању.

Члан 36 Отказивање

1. Свака држава потписница може отказати ову Конвенцију.
2. Отказ се нотира путем писане исправе која се полаже код главног директора UNESCO-а.
3. Отказ производи учинак дванаест мјесеци након примања исправе о отказивању. Он ни у ком случају не утиче на финансијске обавезе државе потписнице која отказује Конвенцију прије датума којим повлачење производи учинак.

Члан 37 Депозитарне функције

Главни директор UNESCO-а као депозитар ове Конвенције обавјештава државе чланице Организације, државе које нијесу чланице Организације из члана 33, као и Уједињене нације, о похрани свих исправа о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању утврђеним чл. 32. и 33. те о отказима утврђеним чланом 36.

Члан 38 Измјене и допуне

1. Држава потписница може путем писаног саопштења упућеног главном директору предложити измјене и допуне ове Конвенције. Главни директор шаље такво саопштење свим државама потписницама. Ако у року од шест мјесеци од датума слања саопштења најмање половина држава потписница позитивно одговори на захтјев, главни директор на сљедећој сједници Опште скупштине подноси приједлог на расправу и могуће усвајање.

2. Измјене и допуне усвајају се двотрећинском већином гласова присутних држава потписница.

3. Након што се усвоје, измјене и допуне се подносе државама потписница на ратификацију, прихватање, одобрење или приступање.

4. Измјене и допуне ступају на снагу, али само у односу на државе потписнице које су их ратификовале, прихватиле, одобриле или су им приступиле, три мјесеца након што двије трећине држава потписница похране исправе из 3. става овога члана. Након тога, за сваку државу потписницу која је ратификује, прихвати, одобри или јој приступи, та измјена и допуна ступа на снагу три мјесеца након датума на који та држава потписница похрани своју исправу о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању.

5. Поступак наведен у ст. 3. и 4. не примјењује се на измјене и допуне члана 5. које се односе на број држава чланица Одбора. Те измјене и допуне ступају на снагу у тренутку усвајања.

6. Држава која постане потписница ове Конвенције након ступања на снагу измјена и допуна у складу са ставом 4. овога члана, у случају изостанка исказа другачије намјере, сматра се:

(а) потписницом Конвенције како је измијењена и допуњена; и

(б) потписницом Конвенције која није измијењена и допуњена у односу на сваку државу потписницу коју те измјене и допуне не обавезују.

Члан 39

Мјеродавни текстови

Ова Конвенција састављена је на арапском, кинеском, енглеском, француском, руском и шпанском језику, с тим да је сваки од тих шест текстова једнако мјеродаван.

Члан 40

Упис у Регистар

У складу са чланом 102. Повеље Уједињених нација, ова се Конвенција региструје при Секретаријату Уједињених нација на захтјев главног директора UNESCO-а.

CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE (2003)

The General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization hereinafter referred to as UNESCO, meeting in Paris, from 29 September to 17 October 2003, at its 32nd session,

Referring to existing international human rights instruments, in particular to the Universal Declaration on Human Rights of 1948, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966, and the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966,

Considering the importance of the intangible cultural heritage as a mainspring of cultural diversity and a guarantee of sustainable development, as underscored in the UNESCO Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore of 1989, in the UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity of 2001, and in the Istanbul Declaration of 2002 adopted by the Third Round Table of Ministers of Culture,

Considering the deep-seated interdependence between the intangible cultural heritage and the tangible cultural and natural heritage,

Recognizing that the processes of globalization and social transformation, alongside the conditions they create for renewed dialogue among communities, also give rise, as does the phenomenon of intolerance, to grave threats of deterioration, disappearance and destruction of the intangible cultural heritage, in particular owing to a lack of resources for safeguarding such heritage,

Being aware of the universal will and the common concern to safeguard the intangible cultural heritage of humanity,

Recognizing that communities, in particular indigenous communities, groups and, in some cases, individuals, play an important role in the production, safeguarding, maintenance and re-creation of the intangible cultural heritage, thus helping to enrich cultural diversity and human creativity,

Noting the far-reaching impact of the activities of UNESCO in establishing normative instruments for the protection of the cultural heritage, in particular the Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 1972,

Noting further that no binding multilateral instrument as yet exists for the safeguarding of the intangible cultural heritage,

Considering that existing international agreements, recommendations and resolutions concerning the cultural and natural heritage need to be effectively enriched and supplemented by means of new provisions relating to the intangible cultural heritage,

Considering the need to build greater awareness, especially among the younger generations, of the importance of the intangible cultural heritage and of its safeguarding,

Considering that the international community should contribute, together with the States Parties to this Convention, to the safeguarding of such heritage in a spirit of cooperation and mutual assistance,

Recalling UNESCO's programmes relating to the intangible cultural heritage, in particular the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity,

Considering the invaluable role of the intangible cultural heritage as a factor in bringing human beings closer together and ensuring exchange and understanding among them,

Adopts this Convention on this seventeenth day of October 2003.

I. GENERAL PROVISIONS

Article 1

Purposes of the Convention

The purposes of this Convention are:

- (a) to safeguard the intangible cultural heritage;
- (b) to ensure respect for the intangible cultural heritage of the communities, groups and individuals concerned;
- (c) to raise awareness at the local, national and international levels of the importance of the intangible cultural heritage, and of ensuring mutual appreciation thereof;
- (d) to provide for international cooperation and assistance.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Convention,

1. The “intangible cultural heritage” means the practices, representations, expressions, knowledge, skills – as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith – that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as part of their cultural heritage. This intangible cultural heritage, transmitted from generation to generation, is constantly recreated by communities and groups in response to their environment, their interaction with nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus promoting respect for cultural diversity and human creativity. For the purposes of this Convention, consideration will be given solely to such intangible cultural heritage as is compatible with existing international human rights instruments, as well as with the requirements of mutual respect among communities, groups and individuals, and of sustainable development.

2. The “intangible cultural heritage”, as defined in paragraph 1 above, is manifested inter alia in the following domains:

- (a) oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage;
- (b) performing arts;
- (c) social practices, rituals and festive events;
- (d) knowledge and practices concerning nature and the universe;
- (e) traditional craftsmanship.

3. “Safeguarding” means measures aimed at ensuring the viability of the intangible cultural heritage, including the identification, documentation, research, preservation, protection, promotion, enhancement, transmission, particularly through formal and non-formal education, as well as the revitalization of the various aspects of such heritage.

4. “States Parties” means States which are bound by this Convention and among which this Convention is in force.

5. This Convention applies mutatis mutandis to the territories referred to in Article 33 which become Parties to this Convention in accordance with the conditions set out in that Article. To that extent the expression “States Parties” also refers to such territories.

Article 3

Relationship to other international instruments

Nothing in this Convention may be interpreted as:

- (a) altering the status or diminishing the level of protection under the 1972 Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of World Heritage properties with which an item of the intangible cultural heritage is directly associated; or
- (b) affecting the rights and obligations of States Parties deriving from any international instrument relating to intellectual property rights or to the use of biological and ecological resources to which they are parties.

II. ORGANS OF THE CONVENTION

Article 4

General Assembly of States Parties

1. A General Assembly of the States Parties is hereby established, hereinafter referred to as “the General Assembly”. The General Assembly is the sovereign body of this Convention.

2. The General Assembly shall meet in ordinary session every two years. It may meet in extraordinary session if it so decides or at the request either of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage or of at least one-third of the States Parties.

3. The General Assembly shall adopt its own Rules of Procedure.

Article 5

Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

1. An Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, hereinafter referred to as “the Committee”, is hereby established within UNESCO. It shall be composed of representatives of 18 States Parties, elected by the States Parties meeting in General Assembly, once this Convention enters into force in accordance with Article 34.

2. The number of States Members of the Committee shall be increased to 24 once the number of the States Parties to the Convention reaches 50.

Article 6

Election and terms of office of States Members of the Committee

1. The election of States Members of the Committee shall obey the principles of equitable geographical representation and rotation.

2. States Members of the Committee shall be elected for a term of four years by States Parties to the Convention meeting in General Assembly.

3. However, the term of office of half of the States Members of the Committee elected at the first election is limited to two years. These States shall be chosen by lot at the first election.

4. Every two years, the General Assembly shall renew half of the States Members of the Committee.

5. It shall also elect as many States Members of the Committee as required to fill vacancies.

6. A State Member of the Committee may not be elected for two consecutive terms.

7. States Members of the Committee shall choose as their representatives persons who are qualified in the various fields of the intangible cultural heritage.

Article 7

Functions of the Committee

Without prejudice to other prerogatives granted to it by this Convention, the functions of the Committee shall be to:

(a) promote the objectives of the Convention, and to encourage and monitor the implementation thereof;

(b) provide guidance on best practices and make recommendations on measures for the safeguarding of the intangible cultural heritage;

(c) prepare and submit to the General Assembly for approval a draft plan for the use of the resources of the Fund, in accordance with Article 25;

(d) seek means of increasing its resources, and to take the necessary measures to this end, in accordance with Article 25;

(e) prepare and submit to the General Assembly for approval operational directives for the implementation of this Convention;

(f) examine, in accordance with Article 29, the reports submitted by States Parties, and to summarize them for the General Assembly;

(g) examine requests submitted by States Parties, and to decide thereon, in accordance with objective selection criteria to be established by the Committee and approved by the General Assembly for:

(i) inscription on the lists and proposals mentioned under Articles 16, 17 and 18;

(ii) the granting of international assistance in accordance with Article 22.

Article 8

Working methods of the Committee

1. The Committee shall be answerable to the General Assembly. It shall report to it on all its activities and decisions.

2. The Committee shall adopt its own Rules of Procedure by a two-thirds majority of its Members.

3. The Committee may establish, on a temporary basis, whatever ad hoc consultative bodies it deems necessary to carry out its task.

4. The Committee may invite to its meetings any public or private bodies, as well as private persons, with recognized competence in the various fields of the intangible cultural heritage, in order to consult them on specific matters.

Article 9 Accreditation of advisory organizations

1. The Committee shall propose to the General Assembly the accreditation of non-governmental organizations with recognized competence in the field of the intangible cultural heritage to act in an advisory capacity to the Committee.

2. The Committee shall also propose to the General Assembly the criteria for and modalities of such accreditation.

Article 10 The Secretariat

1. The Committee shall be assisted by the UNESCO Secretariat.

2. The Secretariat shall prepare the documentation of the General Assembly and of the Committee, as well as the draft agenda of their meetings, and shall ensure the implementation of their decisions.

III. SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AT THE NATIONAL LEVEL

Article 11 Role of States Parties

Each State Party shall:

(a) take the necessary measures to ensure the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory;

(b) among the safeguarding measures referred to in Article 2, paragraph 3, identify and define the various elements of the intangible cultural heritage present in its territory, with the participation of communities, groups and relevant non-governmental organizations.

Article 12 Inventories

1. To ensure identification with a view to safeguarding, each State Party shall draw up, in a manner geared to its own situation, one or more inventories of the intangible cultural heritage present in its territory. These inventories shall be regularly updated.

2. When each State Party periodically submits its report to the Committee, in accordance with Article 29, it shall provide relevant information on such inventories.

Article 13 Other measures for safeguarding

To ensure the safeguarding, development and promotion of the intangible cultural heritage present in its territory, each State Party shall endeavour to:

(a) adopt a general policy aimed at promoting the function of the intangible cultural heritage in society, and at integrating the safeguarding of such heritage into planning programmes;

(b) designate or establish one or more competent bodies for the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory;

(c) foster scientific, technical and artistic studies, as well as research methodologies, with a view to effective safeguarding of the intangible cultural heritage, in particular the intangible cultural heritage in danger;

(d) adopt appropriate legal, technical, administrative and financial measures aimed at:

(i) fostering the creation or strengthening of institutions for training in the management of the intangible cultural heritage and the transmission of such heritage through forums and spaces intended for the performance or expression thereof;

(ii) ensuring access to the intangible cultural heritage while respecting customary practices governing access to specific aspects of such heritage;

(iii) establishing documentation institutions for the intangible cultural heritage and facilitating access to them.

Article 14

Education, awareness-raising and capacity-building

Each State Party shall endeavour, by all appropriate means, to:

(a) ensure recognition of, respect for, and enhancement of the intangible cultural heritage in society, in particular through:

(i) educational, awareness-raising and information programmes, aimed at the general public, in particular young people;

(ii) specific educational and training programmes within the communities and groups concerned;

(iii) capacity-building activities for the safeguarding of the intangible cultural heritage, in particular management and scientific research; and

(iv) non-formal means of transmitting knowledge;

(b) keep the public informed of the dangers threatening such heritage, and of the activities carried out in pursuance of this Convention;

(c) promote education for the protection of natural spaces and places of memory whose existence is necessary for expressing the intangible cultural heritage.

Article 15

Participation of communities, groups and individuals

Within the framework of its safeguarding activities of the intangible cultural heritage, each State Party shall endeavour to ensure the widest possible participation of communities, groups and, where appropriate, individuals that create, maintain and transmit such heritage, and to involve them actively in its management.

IV. SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AT THE INTERNATIONAL LEVEL

Article 16

Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity

1. In order to ensure better visibility of the intangible cultural heritage and awareness of its significance, and to encourage dialogue which respects cultural diversity, the Committee, upon the proposal of the States Parties concerned, shall establish, keep up to date and publish a Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

2. The Committee shall draw up and submit to the General Assembly for approval the criteria for the establishment, updating and publication of this Representative List.

Article 17

List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding

1. With a view to taking appropriate safeguarding measures, the Committee shall establish, keep up to date and publish a List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, and shall inscribe such heritage on the List at the request of the State Party concerned.

2. The Committee shall draw up and submit to the General Assembly for approval the criteria for the establishment, updating and publication of this List.

3. In cases of extreme urgency – the objective criteria of which shall be approved by the General Assembly upon the proposal of the Committee – the Committee may inscribe an item of the heritage concerned on the List mentioned in paragraph 1, in consultation with the State Party concerned.

Article 18

Programmes, projects and activities for the safeguarding of the intangible cultural heritage

1. On the basis of proposals submitted by States Parties, and in accordance with criteria to be defined by the Committee and approved by the General Assembly, the Committee shall periodically select and promote national, subregional and regional programmes, projects and activities for the safeguarding of the heritage which it considers best reflect the principles and objectives of this Convention, taking into account the special needs of developing countries.

2. To this end, it shall receive, examine and approve requests for international assistance from States Parties for the preparation of such proposals.

3. The Committee shall accompany the implementation of such projects, programmes and activities by disseminating best practices using means to be determined by it.

V. INTERNATIONAL COOPERATION AND ASSISTANCE

Article 19

Cooperation

1. For the purposes of this Convention, international cooperation includes, *inter alia*, the exchange of information and experience, joint initiatives, and the establishment of a mechanism of assistance to States Parties in their efforts to safeguard the intangible cultural heritage.

2. Without prejudice to the provisions of their national legislation and customary law and practices, the States Parties recognize that the safeguarding of intangible cultural heritage is of general interest to humanity, and to that end undertake to cooperate at the bilateral, subregional, regional and international levels.

Article 20

Purposes of international assistance

International assistance may be granted for the following purposes:

- (a) the safeguarding of the heritage inscribed on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding;
- (b) the preparation of inventories in the sense of Articles 11 and 12;
- (c) support for programmes, projects and activities carried out at the national, subregional and regional levels aimed at the safeguarding of the intangible cultural heritage;
- (d) any other purpose the Committee may deem necessary.

Article 21

Forms of international assistance

The assistance granted by the Committee to a State Party shall be governed by the operational directives foreseen in Article 7 and by the agreement referred to in Article 24, and may take the following forms:

- (a) studies concerning various aspects of safeguarding;
- (b) the provision of experts and practitioners;
- (c) the training of all necessary staff;
- (d) the elaboration of standard-setting and other measures;
- (e) the creation and operation of infrastructures;
- (f) the supply of equipment and know-how;
- (g) other forms of financial and technical assistance, including, where appropriate, the granting of low-interest loans and donations.

Article 22

Conditions governing international assistance

1. The Committee shall establish the procedure for examining requests for international assistance, and shall specify what information

shall be included in the requests, such as the measures envisaged and the interventions required, together with an assessment of their cost.

2. In emergencies, requests for assistance shall be examined by the Committee as a matter of priority.

3. In order to reach a decision, the Committee shall undertake such studies and consultations as it deems necessary.

Article 23

Requests for international assistance

1. Each State Party may submit to the Committee a request for international assistance for the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory.

2. Such a request may also be jointly submitted by two or more States Parties.

3. The request shall include the information stipulated in Article 22, paragraph 1, together with the necessary documentation.

Article 24

Role of beneficiary States Parties

1. In conformity with the provisions of this Convention, the international assistance granted shall be regulated by means of an agreement between the beneficiary State Party and the Committee.

2. As a general rule, the beneficiary State Party shall, within the limits of its resources, share the cost of the safeguarding measures for which international assistance is provided.

3. The beneficiary State Party shall submit to the Committee a report on the use made of the assistance provided for the safeguarding of the intangible cultural heritage.

VI. INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE FUND

Article 25

Nature and resources of the Fund

1. A “Fund for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”, hereinafter referred to as “the Fund”, is hereby established.

2. The Fund shall consist of funds-in-trust established in accordance with the Financial Regulations of UNESCO.

3. The resources of the Fund shall consist of:

(a) contributions made by States Parties;

(b) funds appropriated for this purpose by the General Conference of UNESCO;

(c) contributions, gifts or bequests which may be made by:

(i) other States;

(ii) organizations and programmes of the United Nations system, particularly the United Nations Development Programme, as well as other international organizations;

(iii) public or private bodies or individuals;

(d) any interest due on the resources of the Fund;

(e) funds raised through collections, and receipts from events organized for the benefit of the Fund;

(f) any other resources authorized by the Fund’s regulations, to be drawn up by the Committee.

4. The use of resources by the Committee shall be decided on the basis of guidelines laid down by the General Assembly.

5. The Committee may accept contributions and other forms of assistance for general and specific purposes relating to specific projects, provided that those projects have been approved by the Committee.

6. No political, economic or other conditions which are incompatible with the objectives of this Convention may be attached to contributions made to the Fund.

Article 26 Contributions of States Parties to the Fund

1. Without prejudice to any supplementary voluntary contribution, the States Parties to this Convention undertake to pay into the Fund, at least every two years, a contribution, the amount of which, in the form of a uniform percentage applicable to all States, shall be determined by the General Assembly. This decision of the General Assembly shall be taken by a majority of the States Parties present and voting which have not made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article. In no case shall the contribution of the State Party exceed 1% of its contribution to the regular budget of UNESCO.

2. However, each State referred to in Article 32 or in Article 33 of this Convention may declare, at the time of the deposit of its instruments of ratification, acceptance, approval or accession, that it shall not be bound by the provisions of paragraph 1 of this Article.

3. A State Party to this Convention which has made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article shall endeavour to withdraw the said declaration by notifying the Director-General of UNESCO. However, the withdrawal of the declaration shall not take effect in regard to the contribution due by the State until the date on which the subsequent session of the General Assembly opens.

4. In order to enable the Committee to plan its operations effectively, the contributions of States Parties to this Convention which have made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article shall be paid on a regular basis, at least every two years, and should be as close as possible to the contributions they would have owed if they had been bound by the provisions of paragraph 1 of this Article.

5. Any State Party to this Convention which is in arrears with the payment of its compulsory or voluntary contribution for the current year and the calendar year immediately preceding it shall not be eligible as a Member of the Committee; this provision shall not apply to the first election. The term of office of any such State which is already

a Member of the Committee shall come to an end at the time of the elections provided for in Article 6 of this Convention.

Article 27

Voluntary supplementary contributions to the Fund

States Parties wishing to provide voluntary contributions in addition to those foreseen under Article 26 shall inform the Committee, as soon as possible, so as to enable it to plan its operations accordingly.

Article 28

International fund-raising campaigns

The States Parties shall, insofar as is possible, lend their support to international fund-raising campaigns organized for the benefit of the Fund under the auspices of UNESCO.

VII. REPORTS

Article 29

Reports by the States Parties

The States Parties shall submit to the Committee, observing the forms and periodicity to be defined by the Committee, reports on the legislative, regulatory and other measures taken for the implementation of this Convention.

Article 30

Reports by the Committee

1. On the basis of its activities and the reports by States Parties referred to in Article 29, the Committee shall submit a report to the General Assembly at each of its sessions.

2. The report shall be brought to the attention of the General Conference of UNESCO.

VIII. TRANSITIONAL CLAUSE

Article 31

Relationship to the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity

1. The Committee shall incorporate in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity the items proclaimed “Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity” before the entry into force of this Convention.

2. The incorporation of these items in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity shall in no way prejudice the criteria for future inscriptions decided upon in accordance with Article 16, paragraph 2.

3. No further Proclamation will be made after the entry into force of this Convention.

IX. FINAL CLAUSES

Article 32

Ratification, acceptance or approval

1. This Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval by States Members of UNESCO in accordance with their respective constitutional procedures.

2. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Director-General of UNESCO.

Article 33 Accession

1. This Convention shall be open to accession by all States not Members of UNESCO that are invited by the General Conference of UNESCO to accede to it.

2. This Convention shall also be open to accession by territories which enjoy full internal self-government recognized as such by the United Nations, but have not attained full independence in accordance with General Assembly resolution 1514 (XV), and which have competence over the matters governed by this Convention, including the competence to enter into treaties in respect of such matters.

3. The instrument of accession shall be deposited with the Director-General of UNESCO.

Article 34 Entry into force

This Convention shall enter into force three months after the date of the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, but only with respect to those States that have deposited their respective instruments of ratification, acceptance, approval, or accession on or before that date. It shall enter into force with respect to any other State Party three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 35 Federal or non-unitary constitutional systems

The following provisions shall apply to States Parties which have a federal or non-unitary constitutional system:

(a) with regard to the provisions of this Convention, the implementation of which comes under the legal jurisdiction of the federal

or central legislative power, the obligations of the federal or central government shall be the same as for those States Parties which are not federal States;

(b) with regard to the provisions of this Convention, the implementation of which comes under the jurisdiction of individual constituent States, countries, provinces or cantons which are not obliged by the constitutional system of the federation to take legislative measures, the federal government shall inform the competent authorities of such States, countries, provinces or cantons of the said provisions, with its recommendation for their adoption.

Article 36 Denunciation

1. Each State Party may denounce this Convention.
2. The denunciation shall be notified by an instrument in writing, deposited with the Director-General of UNESCO.
3. The denunciation shall take effect twelve months after the receipt of the instrument of denunciation. It shall in no way affect the financial obligations of the denouncing State Party until the date on which the withdrawal takes effect.

Article 37 Depositary functions

The Director-General of UNESCO, as the Depositary of this Convention, shall inform the States Members of the Organization, the States not Members of the Organization referred to in Article 33, as well as the United Nations, of the deposit of all the instruments of ratification, acceptance, approval or accession provided for in Articles 32 and 33, and of the denunciations provided for in Article 36.

Article 38 Amendments

1. A State Party may, by written communication addressed to the Director-General, propose amendments to this Convention. The Director-General shall circulate such communication to all States Parties. If, within six months from the date of the circulation of the communication, not less than one half of the States Parties reply favourably to the request, the Director-General shall present such proposal to the next session of the General Assembly for discussion and possible adoption.

2. Amendments shall be adopted by a two-thirds majority of States Parties present and voting.

3. Once adopted, amendments to this Convention shall be submitted for ratification, acceptance, approval or accession to the States Parties.

4. Amendments shall enter into force, but solely with respect to the States Parties that have ratified, accepted, approved or acceded to them, three months after the deposit of the instruments referred to in paragraph 3 of this Article by two-thirds of the States Parties. Thereafter, for each State Party that ratifies, accepts, approves or accedes to an amendment, the said amendment shall enter into force three months after the date of deposit by that State Party of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

5. The procedure set out in paragraphs 3 and 4 shall not apply to amendments to Article 5 concerning the number of States Members of the Committee. These amendments shall enter into force at the time they are adopted.

6. A State which becomes a Party to this Convention after the entry into force of amendments in conformity with paragraph 4 of this Article shall, failing an expression of different intention, be considered:

(a) as a Party to this Convention as so amended; and

(b) as a Party to the unamended Convention in relation to any State Party not bound by the amendments.

Article 39 Authoritative texts

This Convention has been drawn up in Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish, the six texts being equally authoritative.

Article 40 Registration

In conformity with Article 102 of the Charter of the United Nations, this Convention shall be registered with the Secretariat of the United Nations at the request of the Director-General of UNESCO.

DONE at Paris, this third day of November 2003, in two authentic copies bearing the signature of the President of the 32nd session of the General Conference and of the Director-General of UNESCO. These two copies shall be deposited in the archives of UNESCO. Certified true copies shall be delivered to all the States referred to in Articles 32 and 33, as well as to the United Nations.

ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

Непобитност тока времена и нових и на другачијим темељима заснованих односа, када је култура у питању, а посебно брига за његовањем и заштитом културног блага уопште, чини овај труд посебним и то кроз идентификацију и евиденцију елемената нематеријалне културне баштине Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја. Из жудње да се саопшти мање познато, истакне вриједно, понуде примјери и циљано пружи добра база података – потекао је садржај ове књиге: опширнији увод, Паштровићи, Стари град Будва, Колашински крај, Корисна литература и преведена с енглеског језика УНЕСКО Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине (2003), „како би читаоци имали прилику да интегрално прочитају овај документ, ближе се с њим упознају, те преиспитају теоријско-методолошке поступке аутора, а, зашто да не, и сами приступе надргадњи понуђених база података.“ Корпус представљеног материјала проистекао је као резултат стручних и научних истраживања, консултовања извора и литературе, ослањања и на резултате ранијих теренских истраживања, а уз досљедно уважавање чињеница добијених приликом рада на терену у првим мјесецима 2020. године. Стога и констатација да су, *en général*, четири аутора која припадају различитим научним областима (етнологији, антропологији, етномузикологији, етнокореологији, археологији), са великим теоријским и практичним искуством отворили нове фолдере у које су смјестили идентификоване елементе нематеријалне културне баштине од језичких специфичности, богатих обичајних пракси, религије, фолклорних елемената, усмене

књижевности и гастрономских доживљаја, а који се и дан данас практикују на шареној потки Црне Горе од југа до сјевера. Ова књига стога олакшава али и обавезује будућа постигнућа сродног типа.

Проф. др Драјана Радојичић

Књигу под називом *Жива локална традиција* аутори Давор Седларевић, Злата Марјановић, Љиљана Гавриловић и Душан Медин – четири врсна познаваоца традиционалне културе Црне Горе и Конвенције УНЕСКО 2003, одређују у поднаслову као „Прилог идентификацији и евиденцији елемената нематеријалне културне баштине Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја“. Иако скромно најављена као „прилог“, књига по значају, намјени, времену и мјесту гдје настаје није само прилог, нити је „још једна цигла у зиду“, него, напротив, камен темељац, узор, модел који ће показати пут којим је могуће ићи како би се савладали административни захтјеви Конвенције УНЕСКО 2003 и вредновали и заштитили, те реинтерпретирали дјелићи старих знања која опстају као „жива локална традиција“. Аутори своде фокус на локални контекст увјерени да су „у времену глобализације, глокализације и разновразних (ре/де)конструисања идентитета, посебно националних и локалних“, од кључне важности препознавање, заштита и јачање локалних карактеристика или специфичности традиционалне културе. Свјесни чињенице да није могуће сачинити коначни, заокружени и једини могући (п)опис нематеријалне културне заставштине Паштровића, старе Будве и Колашина, аутори исписују један од могућих приступа живој локалној традицији пружајући основу за будуће надградње.

Проф. др Драјица Панић Кашански

Културна баштина подразумијева добра која су наслијеђена од претходних генерација или која настају у садашњости, а имају специфичну вриједност за људе у садашњости и треба да буду сачувана за будуће генерације. Вјековима слагане и преплитане многобројне културе допринијеле су да је Медитеран својом љепотом и повољним условима за живот привлачио бројне намјернике који су преносили искуство свога краја, а многи који су одлазили у потрази за изворима егзистенције понијели са собом стечено културно наслеђе ширећи га свијетом. Мозаична испреплетеност елемената приморско-монтањарског поднебља, тј. нематеријалне културе медитеранског ареала, у који се може смјестити простор јужног и сјеверног дијела Црне Горе, проучавана је од XIX вијека. Данас се валоризује и афирмише као сплет лирско-епских форми усмене књижевности, језика, религије, обичаја, фолклора, музике и гастрономије. Идентификацијом и евиденцијом нематеријалне културне баштине Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја успјешно се баве Давор Седларевић, Злата Марјановић, Љиљана Гавриловић и Душан Медин и зато свако истраживање, теоријско и практично искуство изабране екипе сматрамо великим доприносом очувању нематеријалне културне баштине и подржавамо њихова настојања.

Др Мила Мегидовић Стефановић

О АУТОРИМА

ДАВОР СЕДЛАРЕВИЋ (1979), специјалиста васпитач традиционалне игре, умјетнички руководилац КУД-а „Мијат Машковић“ у ЈУ Центар за културу Колашин. Живи у Колашину. Е-пошта: davorsedlarevic@gmail.com.

ЗЛАТА МАРЈАНОВИЋ (1966), доктор етномузикологије, доцент на Академији уметности Универзитета у Бања Луци. Живи у Панчеву. Е-пошта: aurelliakramberger@gmail.com.

ЉИЉАНА ГАВРИЛОВИЋ (1953), доктор етнологије и антропологије, научни савјетник, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду у пензији. Живи у Београду. Е-пошта: ffana@gmail.com.

ДУШАН МЕДИН (1990), археолог, кустос, сарадник у настави Факултета за културу и туризам Универзитета Доња Горица у Подгорици. Живи у Петровцу на Мору. Е-пошта: dusan.medin@gmail.com.

Издавачи
Друштво за културни развој „Бауо“
Петровац на Мору
Центар за изучавање и ревитализацију
традиционалних игара и пјесама – ЦИРТИП
Колашин

За издаваче
Мила Медин
Никола Тодоровић

Уредник издања
Душан Медин

Техничка уредница
Јасмина Живковић

Превод
Милица Станић Радоњић

Лектура и коректура
Милена Давидовић

Штампа и повез
Опус 3, Подгорица

Тираж
1.000

Година
ММХХ
(прво издање)

9 789940 918279

CIP – Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-9182-7-9
COBISS.CG-ID 1600998

Стога и констатација да су, *en général*, четири аутора која припадају различитим научним областима, са великим теоријским и практичним искуством отворили нове фолдере у које су смјестили идентификоване елементе нематеријалне културне баштине, који се и дан данас практикују на шареној потки Црне Горе од југа до сјевера. Ова књига стога олакшава али и обавезује будућа постигнућа сродног типа.

Проф. др Драјана Радојичић

Иако скромно најављена као „прилог“, по значају, намјени, времену и мјесту гдје настаје није само прилог, нити је „још једна цигла у зиду“, него, напротив, камен темељац, узор, модел који ће показати пут којим је могуће ићи како би се савладали административни захтјеви Конвенције и вредновали и заштитили, те реинтерпретирали дјелићи старих знања која опстају као „жива локална традиција“.

Проф. др Драјица Панић Кашански

Идентификацијом и евиденцијом нематеријалне културне баштине Паштровића, Старог града Будве и колашинског краја успјешно се баве Давор Седларевић, Злата Марјановић, Љиљана Гавриловић и Душан Медин и зато свако истраживање, теоријско и практично искуство изабране екипе сматрамо великим доприносом очувању нематеријалне културне баштине и подржавамо њихова настојања.

Др Мила Мегиловић Сиџефановић

